

MOTEO H ЖЬЭЛЭМЭТШ

2-нэ нап.

ТекІуахэр ягъэпажэ

3-нэ нап.

ьжыгъэхэм я **633KI**3

3-нэ нап.

Зи гъащІэр макъамэм ЩХЬЭУЗЫХЬ хуэзыща 4-нэ нап.

«Унащхьэм» къмщекІуэкІыр

Кіуэкіуэ Казбек хуэзащ лэжьыгъэ ІуэхукІэ республикэм къэкlyа «ЩІыналъэхэм зегъэужьынымкіэ фонд» компание зэlухам къыхуаутІыпщ мылъкур зыхухэхахэм ятегуэшэныр зи нэіэ щіэт советым и унафэщ Степашин Сергей-«ЩІыналъэхэм зегъэужьынымкІэ фонд» компанием и генеральнэ

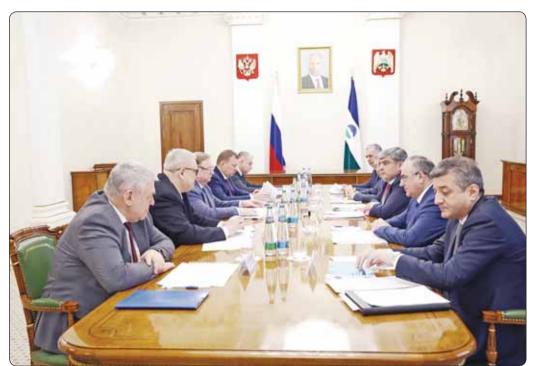
унафэщІ Цицин Константинрэ. КІУЭКІУЭ Казбек Степашинымрэ Цицинымрэ ехъуэ-

хъуащ Фондым статусыщІэ зэригъуэтам щхьэкіэ икіи фіыщіэ яхуищіащ псэупіэкоммунальнэ ІэнатІэм зегъэужьынымкіэ, ціыхухэр кхъахэ хъуа унэхэм къыщІэгъэІэпхъукІынымкІэ программэр гъэзэщІэным теухуауэ зэрызэдэлэжьэну мардэхэр зэдаубзыхуну Іэмал къызэрыратам папщІэ. Фондым и унафэщІхэр

арэзы техъуащ цІыхухэр ущыпсэуну дзыхьщІыгъуэджэ хъуа унэхэм къыщІэгъэlэпхъукlынымкlэ программэр нэхъ пасэу щІыналъэм зэрыщызэфІагъэкІам - ар 2023 гъэ пщондэ тещыхьат. Абы ипкъ иткіэ, ціыху кіэ, дэ мылъкукіэ защіэ- ари нэхъ пасэу зэфіагъэ- псэупіэхэм ятеухуа іуэху-1020-рэ фэтэр куэду зэхэт дгъэкъуэфынущ, програм- кІыну ягу зэрилъыр къыунэжь 62-м къыщІагъэ-Іэпхъукіащ.

«ЦІыхухэр унэ кхъахэхэм къыщІэгъэІэпхъукІыным теукъуэрэ - илъэсит и и теухуа программэри щауб- щхьэрэ

IICƏYNIƏXƏP 3PIXAGA XASSPASƏ

мэщІэм иужь ихьэмэ», жиІащ Степашиным.

щыІуащ зэІущІэм.

Степашиным къыхигъэ-УФ-м и Президент Путин щащ санкцэхэм дызра- дэну мылъкум кІэрыхуну-Владимир и унафэм тету, гъзува экономикэ щытыкІэ хуа программэм и япэ Іы- 2021 гъэм щІышылэм и 1-м гугъуми, ди къэралым нущ», хьэр фІы дыдэу щызэфІэ- и пэ къихуэу кхъахэ хъуауэ къыхуэдзэлашхэхэр куэд Къэбэрдей-Балъкъэ- къалъыта унэхэм цІыхухэр зэрыхъуами емылъытауэ, зэрызэтелъыр. тельствэм лэжьыгъэр яухащ. Ар къа- зыхуащ республикэм. Къэ- «Иджыблагъэ Президен- къыдигъэкla Унафэм ипкъ раммэм. лэным жэуаплыныгъэ пылъу бэрдей-Балъкъэрым 2024 тым иригъэкІуэкІащ Прави- иткІэ, 2023, 2024 гъэхэм хэзэрыбгъэдыхьам и щыхьэтщ. гъэ пщlондэ фэтэр куэду тельствэм хэтхэм я зэly- гъэгухэм хухаха феде-Мы Іуэхум теухуауэ Къэбэр- зэхэт унэ 19-м (метр зэб- щІэ. Ар теухуауэ щытащ ральнэ мылъкур иджы

хъуащ Урысейм щыяпэ хэ- цІыху 1 819-рэ къыщІагъэ- унэхэм, зэгъэпэщыжыныгъэгуипщіым, абы ипкъ ит- Іэпхъукіыну я мурадщ. Ауэ гъэ лэжьыгъэ хуэныкъуэ хэм. ЦІыхухэр унэщІэхэм гъэІэпхъуэным епха программэм пащэнущ, текІуэкъым, адэкІи дылэжьэ-- жиІащ Степашин Сергей.

КъулыкъущІэхэр тепсэящыщ гъузэнатІэ мин 15,6-рэ) ухуэныгъэм, кхъахэ хъуа щыщІэдзауэ къэбгъэсэбэп

зэрыхъунум, ар лэжьыгъэр нэхъ псынщізу зэфіэкіынымкіэ хэкіыпіэфіу зэрыщытым.

Зэlущlэм и гугъу щащlащ

коммунальнэ инфраструктурэр къэгъэщ Іэрэщ Іэн зэрыхуейм, псом хуэмыдэу псы зэрыкІуэ бжьамийхэр зэхъуэкІыным. КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек и телеграм-каналым къритхащ а Іуэхур программэ зэмыліэужьыгъуэхэмрэ лъэпкъ проектхэмрэ къагъэсэбэпурэ зэрызэфіагъэкіыр. «Псы къабзэ» федеральнэ проектым и фІыгъэкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым илъэсищым къриубыдэу псы зрикІуэ объект 50 щаухуащ. ДяпэкІэ, илъэситІым къриубыдэу, щІыпІэ администрацэхэм сом мелуани 130-рэ хуаутІыпщынущ жылэхэм псы зэпымыууэ яІэрыхьэн папщІэ. Бахъсэн псы зэрызэбгрыкІ бжьамийхэр километр 77-м щыдэлъхьэныр къыпэкІуащ Урысей Правительствэм бюджетым къыхэкІыу къытхуиутІыпща ахъшэ щіыхуэм. Сом меларди 2 зытекІуэдэну а ухуэныгъэ иныр 2023 гъэм и дыгъэгъазэм зэфІагъэкІыну я мурадщ. Налшык къалэ щаухуа унэщ1эхэм 2022 - 2024 гъэхэм псы зэрыкІуэ, къагъэсэбэпар зэрыІуаш бжьамийхэр щыдалъхьэнущ. ЩоджэнцІыкІумрэ Кулиевымрэ я цІэхэр зезыхьэ проспектхэм инженер коммуникацэхэр щызэрахъуэкІащ. Дызэрыт зэманым республикэр хыхьэрым, уеблэмэ илъэсрэ ны- къыщ Іэгъэ Іэпхъук Іыным ди Президентым игурэ и лъыхьащ Урысейм и Прави- нущ ЖКХ Іэнат Іэр къэгъэиджыблагъэ щіэрэщіэным теухуа прог-

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

Шэч къытримыхьэу

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэр щІыналъэм щаукъуэдиину. Гъэ дызэры-Москва щыхуэзащ Урысей Федерацэм тым зыхуей хуагъэзэнущ гъуэгум телъ транспортымкіэ и министрым и япэ къуэдзэ Костюк Андрей.

3ЭІУЩІЭМ щытепсэлъыхьащ «Фіагъ лъагэ зиІэ гъуэгу шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектыр ди республикэм зэрыщагъэзащіэмрэ щіынальэм и автомобиль зекіуапіэхэр щегъэфіэкіуэнымкіэ шыІэ Іэмалхэр зыхуэдэмрэ.

Ліышхьэхэм къыхагъэщащ КъБР-м гъуэгуухуэ лэжьыгъэу щрагъэкІуэкІым иужьрей илъэсхэм хэпщіыкіыу зэрыхэхъуар, а ІэнатІэм къыщагъэсэбэп техникэр щіэхэмкіэ зэрыщызэрахъуэкіар, унэтыныгъэм пыща лэжьапіэщіэхэр къызэрыщызэІуахар.

2020 - 2021 гъэхэм къриубыдэу ди щІыналъэм иджырей мардэхэм изагъэу зыхуей щыхуагъэзащ федеральнэ, щІыналъэ, муниципальнэ мыхьэнэ зиІэ гъуэгухэм ящыщу километр 500-м нэблагъэ, къищынэмыщІауэ, автомашинэхэр шынагъуэншэу шызекІуэным хуэгъэзауэ Іуэху зыбжани щызэфІагъэкІащ. Къыхэдгъэщынщи, щіыналъэ мыхьэнэ зиіэ гъуэгухэм ящыщу километри 100-м щІигъум и Іэгъуэблагъэм къэзыгъэнэху уэздыгъэхэр щыф адзащ, лъэпкъ проектхэм къызэрыщыгъэлъэгъуауэ, лъэс зэпрыкІыпІзу 400-м нэблагъэр къагъэщІэрэщІэжащ.

Лэжьыгъэхэм хыхьэу, мыхьэнэ нэхъ зиІэ унэтІыныгъэу къалъытащ «Кавказ» Р-217 федеральнэ гъуэгу нэхъыщхьэм и Іыхьэу ди республикэм пхыкіым и кіыхьагъкіэ машинэ зэблэкіыпіэу 4 къышызэгъэпэщыным теухуа программэр.

2022 - 2024 гъэхэм къриубыдэу КъБР-м щамурадщ иджыри километр 27,8-м нэблагъэ хъу автомобиль зекІуапІэщІэхэр ди

лъэмыжхэм ящыщу Лэскэн псым зэрызэпрыкІымрэ къуажэхэу Къубэ-Тэбэрэ Шэджэм Етіуанэмрэ я деж щыіэхэмрэ. Абыхэми автомобиль зэблэжыпіэу 4 яІэ-

«ФІагъ лъагэ зиІэ гъуэгу шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектым хыхьэу, гъэ дызэрытым Къэбэрдей-Балъкъэрым щызэф агъэк ын хуей лэжьыгъэхэр къыщыгъэлъэгъуа дэфтэрхэм ахэр зэгъэщІылІа лъэныкъуэ псоми із щіадзакіэщ.

ЗэрытщІэщи, ди республикэм и къалащхьэ Налшык щыіэ автомобиль зекіуапіэ нэхъыщхьэхэм ящыщу пліым - Лениным, ЩоджэнцІыкІум, Кулиевым я цІэхэр зезыхьэ проспектхэмрэ Къэбэрдей уэрамымрэ - гъуэгуухуэ лэжьыгъэхэр мы лъэхъэнэм щІэгъэхуэбжьауэ щокіуэкі.

Ауэ щыхъукіи, Кіуэкіуэ Казбек зэрыжиІэмкІэ, мы зэманым ди щІыналъэм къыщрахьэжьа лэжьыгъэхэм я нэхъыбапІэр пІалъэу зыхуагъэувыжам нэмысу зэф агъэк ынущ, уеблэмэ абыхэм я процент 80-р япэ илъэс ныкъуэм къриубыдэу. Абы къыдэкІуэуи, республикэм и Іэтащхьэм къыхигъэщащ щІыналъэм гъуэгущІэхэр ухуэнымкІэ зыхуагъэувыжа къалэн инхэм зэрыпэлъэщынум шэч къызэрытримыхьэри.

ЗэІущІэм апхуэдэу щытепсэлъыхьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым къыщрахьэжьа гъуэгуухуэ лэжьыгъэхэр зыхуей щыхуагъэзэным хуэунэтlауэ иджыри дэlэпыкъуныгъэ гуэрхэр федеральнэ бюджетым къыхэкіыу къыхуаутіыпщынкіэ зэрыхъунуми.

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

Майдэсхэр унэщІэхэм мэІэпхъуэ

лэжьыгъэ Іуэхукіэ щыіащ.

КХЪАХЭ хъуа унэхэм щІэса унагъуэхэм папщіэ Лениным и уэрамым щаухуа унэшіэхэр абыхэм гуфіэгъуэ щытыкіэм иту къызэІуахащ икІи я фэтэрхэм я ІункІыбзэІуххэр зейхэм иратыжащ.

- Нобэрей Іуэхур къэзгъэсэбэпу фІыщІэ яхуэсщІыну сыхуейщ Степашин Сергейрэ Цицин Константинрэ, - жиlащ Klyэкlyэ Kaзбек. - Абыхэм я дэІэпыкъуныгъэр сыт щыгъуи зэрызыхэтщІэращ жьы хъуа унэхэм цІыхухэр къыщІэгъэІэпхъукІыным теухуа программэр зытещіыхьа піалъэр и кіэм нэмысу, иджыри илъэсит иІэу, дгъэзэщІэныр къыщІыдэхъулІар. Мы Іуэхум нэхъыщхьэу хэлъращи, цІыхухэм псэукІэ тэмэм яІэн хуейщ. Шэч хэмылъу, адэкІи дызэдэлэжьэну хуигъэува къалэнхэр гъэзэщ а хъун щхьэк іэ.

«Щіыналъэхэм зегъэужьынымкіэ фонд» Си фіэщ мэхъу зэкъуэту дылажьэмэ, санккомпание зэlухам къыхуаутlыпщ мылъкур цэхэми емылъытауэ, ди мурадхэр къызэрыдэветым и унафэщ Степашин Сергейрэ ком- хъуэхъу узыншагъэ быдэ фи!эну. Фыкъыдопанием и генеральнэ унафэщі Цицин Кон- гъэгъугъэ Май къалэ округым адэкіи зестантинрэ и гъусэу КъБР-м и Іэтащхьэ гъэужьыным ди нэlэ тедгъэтыну. Псалъэм Кіуэкіуэ Казбек дыгъуасэ Май къалэм папщіэ, школыщіэхэмрэ сабий гъэсапіэхэмрэ духуэнущ, мы гъэм къалэм и уэрам нэхъыщхьэри зэlузэпэщ щlыныр зэфlэдгъэкlыну ди мурадщ.

Степашин Сергей къыщыпсалъэм къыхигъэщащ Макеевкэ къалэм (Донецк Республикэ) щыщ сабийхэм зыщрагъэгъэпсэху «Лэгъупыкъу» санаторэм зэрыщы ар ик и гугъуехь зэрыпэджэжар и гуапэ дыдэ зэрыхъуар. «Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэм куэдрэ сыкъэкІуащ икІи сыт щыгъуи ІуэхуфІхэм я щыхьэт сохъу. КІуэкІуэ Казбек зэрыжиІащи, республикэм кхъахэ хъуауэ и э унэхэм ц ыхухэр къыщІэгъэІэпхъукІыным теухуа программэр и піалъэр къэмысуи щызэфіэкіащ, абыкіэ республикэр Урысейм щынэхъыф Іипщ Іым ящыщ хъуащ, - жиlащ Степашиным. - Адэкlи мыпхуэдэ гугъуехьхэр здэщы шыпіэхэм Іащ. ди гугъэщ, къэралым и Президентым къыт- дыщылэжьэнущ. Си фІэщ мэхъу мыпхуэдэ унэ зэщіэкъуа ціыкіухэм иджы ціыхухэм я

гур зэрыщыпсэхунур. ФІыщІэ щхьэхуэ яхуэфащэщ ухуакіуэхэми республикэ унафэщіхэми. Зэрыфщіэщи, сыт хуэдэ Іуэху къы-къуэкіми, Путин Владимир унафэ ищіащ ухуэныгъэм ехьэлІа программэхэр къызэтедмыгъэувыІэну. Абы и ужь дитынущ».

Унэхэр зратахэм къабгъэдэкІыу хьэщІэхэм фІыщіэ яхуищіу къэпсэлъащ Никитюк Любовь. Бзылъхугъэм жиlащ насыпыфlэу иджы зыкъызэрилъытэжыр.

- Иужьрей илъэс 25-м къриубыдэу Май районым иджы япэу фэтэр куэду зэхэт мы унитІыр щаухуауэ аращ. Къалэкум хуэзэу, зыхуей хуэзауэ ящІа пэшхэм унагъуэ 40 къэ-Іэпхъуэнущ, фэтэритІыр сабий зеиншэхэм яхухэтхащ. Апхуэдэуи нэгъабэ фэтэр 26-рэ къэтщэхури, кхъахэ хъуа унэхэм щІэс унагъуэхэр дгъэІэпхъуауэ щытащ. Къэбгъэлъагъуэмэ, 2019 - 2021 гъэхэм ятещ ыхьа программэмкІэ псори зэхэту унагъуэ 82-рэ къыщІэдгъэІэпхъукіащ жьы хъуа унэхэм. Мы зэманым мы ІуэхумкІэ гугъуехь диІэжкъым, - жиІащ Май районым и Іэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащ Распина Саенко Татьяно.

КъищынэмыщІауэ, хьэщІэхэр «ЖКХ-м и фlагъым и дамыгъэр» зыхуагъэфэща, Май къалэм Лениным и цІэр зезыхьэ и уэрамым тет унэ №23-м. Степашин Сергей зыхухэхахэм ятегуэшэныр зи нэ іэ щіэт со- хъуліэнур. Унэщіэ зратахэм нобэ сыныво- дамыгъэр иритащ фэтэр 72-уэ зэхэт унэ зэтетыр зи нэlэм щlэт, «Прохладный ГУК» ООО-м и генеральнэ унафэщ Подрезов Па-

> Совет зэманым къежьа хабзэ дахэхэм ящыщт фІы и лъэныкъуэкІэ зыкъэзыгъэлъагъуэ ІуэхущІапІэхэмрэ унэхэмрэ адрейхэм къахэдгъэщу дамыгъэ яхуэдгъэфащэу зэрыщытар. А щапхъэфІыр ди зэманым къыхэтхьэжыныр ди ІуэхущІапІэм и жэрдэмкІэ едгъэжьэжащ. Уи гуапэ мыхъуу къанэркъым мыпхуэдэ унэхэр зэрыщыlэр, цlыхухэм хэхуахэм апхуэдэ гу хуабагъэкіэ щіыналъэр езыхэм я гукъыдэжкіэ къабзэу зэрахьэу. Къэбэрдей-Балъкъэрым кхъахэ хъуа унэхэм ціыхухэр къыщіэгъэкіыным теухуа іуэхукіэ дыкъэкІуащ икІи быдэу жысІэфынущ а къалэным республикэр хъарзынэу зэрыпэлъэщыр. Си гугъэщ зэман гъунэгъум абы теухуауэ гугъуехь фимы!эжыну, - дыщ!игъуащ

хьэшІэм. КІуэкІуэ Казбек унэм щыпсэухэм епсэлъащ, зыхуэныкъуэ щыіэмэ, зыхуагъэзэну яжри-

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Дыдейхэм дакъуэтщ

Щэбэт кіуам Къэбэрдей-Балъкъэ- сейм и гъунапкъэхэр хъумэным теухуауэ **рым щекіуэкіащ УФ-м и Президент Вла-** УФ-м и дзэхэм Украинэм щрагъэкіуэкі димир Путинрэ Урысейм ІэщэкІэ Зэщі зузэда и Къарухэмрэ щыдаіыгъа

хэр, «Дыдейхэм драгъусэщ», «Дыдейхэм даlыгъ, ди армэм иригъэкlуэкl lyэхухэр дрателъхьэщ», «Z» къыхуеджэныгъэхэр зытет плакатхэр яІыгъыу цІыхухэр щызэхуэсащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым и гупэм иІэ утыкум, ди республикэм и япэ Президент Кіуэкіуэ Валерэ и фэеплъым деж.

Іуэхум хэтащ Урысей Федерацэм и Къэрал Думэм и депутат Геккиев Заур, республикэм и къэрал къулыкъущІапіэхэм я ліыкіуэхэр, Зауэм, лэжьыгъэм, ІэшэкІэ ЗэщІэузэда Къарухэмрэ хабзэхъумэ Іэнатіэхэмрэ я ветеранхэм я Налшык къалэ зэгухьэныгъэм и унафэщІ Абдуллаев Мустэфа, Дунейпсо гъаlуэу, Хэкум и къэкlуэнум и къышхьэ-Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий, жылагъуэ, дин, егъэджэныгъэ зэгухьэныгъэхэм хэтхэр, студентхэр,

Къызэхуэсахэм жаІащ Донбассым щыпсэухэм къащхьэщыжыным, Уры-

школакІуэхэр.

Іуэхухэм къэралым и цІыху мелуанхэр зэрыкІэлъыплъыр, ахэр зэрыдаІыгъыр. Псом хуэмыдэу зэкъуэувэн щыхуейр зэманыр шыгугъум дежщ. Урысейм КЪЭРАЛЫМРЭ республикэмрэ я нып- щыпсэухэм Путин Владимир и унафэр къызэрехъуліэнури я фіэщ мэхъу.

- Украинэм и цІыхухэр Урысейм щыпсэу лъэпкъхэм я къуэшщ, ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, абыхэм яхэтщ фашизмэм и телъхьэхэр. Я псэ емыблэжу фашистхэм ебэнащ ди адэшхуэхэр, дэри ди Президентымрэ армэмрэ дащІыгъуу а «узыфэ» бзаджэр зэфыкіхэм дапэщіэтыпхъэщ, - къыхигъэщащ Геккиев Заур.

Сэхъурокъуэ Хьэутий щІалэгъуалэр къыхуриджащ Іуэхум теухуауэ щыІэ хъыбар нэпціхэр я фіэщ ямыщіыну, къэралым и Іуэху зыІутыр тэмэму зыгуращыжакіуэу щытыну.

Пэкіум хэтхэм папщіэ зыкъагъэлъэгъуащ республикэм и артистхэм, сабий ныбжьыщІэ творческэ гупхэм хэтхэм.

ГЪУЭТ Синэ.

«Спартак-Налшык» -«Биолог-Новокубанск» - 0:1

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ дивизионым и Япэ гупым щекІуэкІ зэхьэзэхүэм ипкъ иткІэ дыгъуасэ Налшык щызэхэта зэlущlэм апхуэдэ бжыгъэ къри-

Джэгур зэрекіуэкіамрэ абы иужькіэ турнир таблицэм игъуэта теплъэмрэ ятеухуа тхыгъэ ди газетым тетынущ.

МЭЗКУУ Къан.

adyghe@mail.ru adyghepsale.ru apkbr.ru smikbr.ru 💌 Адыгэ Псалъэ Адыгэ Псалъэ ANUIS MANUS

Дэтхэнэ дерсри къэхутэныгъэ хьэлэмэтщ

къихъуэн папщіэ зи зэфіэкіи зи жыджэрым и лэжьэкіэм, и дерс уб**щІэныгъи емыблэжу псэухэр**, **гъа**- зыхукІэм укІэлъыплъыныр гухэхъуэщ. **щіэм я пащхьэ къригъзувэ къалэн** Абы и акъыл жаныр, и гупсысэ къабхэр щіыхь пылъу зыгъэзащіэхэр ди зэхэр, и щіэныгъэ куур ипэжыпіэкіэ мащІэкъым республикэм. Абыхэм ящыщш зыпорыт ІэнатІэр хьэлэлу, жэуаплыныгъэр зыхищізу езыхьэкі Бетрожь Маритэ Хьэсэнбий и пхъур. Тхыгъэм фіэщыгъэціэ хуэтщіа іэмалым тету лажьэ бзылъхугъэм биологиер щрегъэдж Цагъуэ Нурий и цІэр зэрихьэу Налшык къалэм дэт курыт школ №31-м. ФІыуэ илъагъу ІэнатІэм Маритэ зэрыпэрытрэ мы гъэм илъэс пхыгъэк Іынри, практикэ лэжьыгъэри, 30 ирикъуащ, атІэми егъэджэныгъэгъэсэныгъэм зэрыхэтрэ илъэс 40-м щІигъуащ. Ар зэман мащІэкъым, ауэ, гъэщІэгъуэныракъэ, зэи къэхъуакъым Бетрожьыр и щІалэгъуэм ишіа хэхыныгъэм шыхущіегъуэжа, абы щыгъуэ къыхиха ІэщІагъэм щытезэша. Егъэджакіуэ іэкіуэлъакіуэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іуэхум и къызэгъэпэщыкіэм и піальэ ещіэ тіэм шэщіауэ къыщызыгъэсэбэпхэм. икіи и Ізнатізм гурэ псэкіз пэрыту Апхуэдэ егугъуныгъэм къишэ ехъумэлажьэ

БЕТРОЖЬЫМ и Іуэху зехьэкІэр адрейхэм ейм къащхьэщокІ бгъэдэлъ щІэныгъэ куумкІэ, ІэзагъымкІэ, и дерсхэм ящіэль гупсысэмрэ купщіэмкіэ. Зи Іэщіагъэмкіэ категорие нэхъыщхьэ зиіэ егъэджакіуэм и дэтхэнэ дерсри къэхутэныгъэ хьэлэмэтщ. Абыхэм еджакіуэхэм къыщащіэ дунейм и зэхэлъык эхэр, щыгъуазэ мэхъу щіыуэпсым и къэхъукъащіэ гъэщіэгъуэнхэм. Маритэ къегъэсэбэп иджырей зэрырагъаджэ Іэмэпсымэхэр. Абы и гъэсэнхэр хуэІэрыхуэщ компьютерым и щэхухэм, абыкіэ егъэджакіуэм зэхигъэувэ къэпщытэныгъэхэм полъэщ. Апхуэдэу егъэджакІуэ Іэзэм ныбжышІэхэр хуегъэхьэзыр къапэщылъ компьютер тестхэм, зыуэ щыт къызэрыщ агъэк і экзаменхэм.

- Бетрожь Маритэ ди школым и егъэжакІуэ нэхъыжьхэм, нэхъ пашэхэм ящыщш. Егъэджакіуэ Іэщіагъэм ири- лъэщіыхьэн, иджырей гъащіэм хэзэлэжьэн зэрыщІидзэ лъандэрэ Бетрожьым и Іуэху зехьэкІэ пэрытым, лэжьыгъэм хуиІэ жэуаплыныгъэм, и ІэкІуэлъакІуагъым хэхъуэ зэпытщ. ЗэфІэлэжьакІуэ кІышхуэ зыбгъэдэлъ гумызагъэщ ар. ШколакІуэхэм биологиемкІэ щІэныгъэ куу зэраритыфым къыдэкІуэу, иригъэдж предметыр и къару къихьыр къегъэлъагъуэ, езырнэІэм щІэтхэм фІыуэ ярегъэлъагъуф, лъагапіэщіэхэр къащтэнымкіэ гушхуэныгъэ яхелъхьэ, - жеlэ еджапlэм иунафэщ ГЕгъуэжь Анзор. - Бетрожьым егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэм щызыІэригъэхьэ ехъулІэныгъэхэм я лъабжьэщ и щіэныгъэм, зэфіэкіым сыт щыгъуи зэрыхигъахъуэр. Дрогушхуэ икІи дропагэ зи ІэщІагъэм апхуэдэу хуэІэижь егъэджакІуэ ди школым

зэрышылажьэм. Егъэджакіуэ Іэзэм щіэх-щіэхыурэ

Ди щіыналъэм щіэблэ узыншэ хуэпэж, ипэкіэ плъэ егъэджакіуэ жанэ иджыблагъэ къызэригъэпэщащ зыхуигъэлажьэр щІэблэр гъэсэнырщ, ныбжышІэхэм шІэныгъэ куу ябгъэдэлъхьэнырщ, егъэджэныгъэр щІэм тету къызэгъэпэщынырщ. И еджакіуэхэр дерсым и кіуэцікіэ купщіафіэу зэрыщигъэлажьэм и мызакъузу, Бетрожьым урокым хеухуанэ опыт зэмыліэужьыгъуэхэри, щіэныгъэ-къэхутэныгъэхэри, ахэр зи лъабжьэ проектхэр ныбжьыщІэхэм ябгъэдэлъ щІэныгъэм хэзыгъахъуэ, ахэр щІэзыгъэбыдэ нэгъуэщІ унэтІыныгъэ зыбжани къызэщГригъэубыдэу.

Маритэ ящыщщ егъэджэныгъэм щаубзыху унэтІыныгъэщІэхэр жыджэру ипэкіэ зыгъэкіуатэхэм, инновацэ технологиехэр тегушхуауэ пхызыгъэкіхэм, Іуэху зехьэкіэ мардэхэр ІэналІэныгъэхэм ящыщщ гъэ еджэгъуэм и кІэухым екІуэкІ хабзэ къэпщытэныгъэхэм Бетрожьым и гъэсэнхэм биологиемкІэ щІэныгъэ куу къызэрыщагъэлъагъуэр. КъинэмыщІауэ, илъэс щІагъуэ дэкІыркъым Маритэ и еджакіуэхэр биологиемкіэ екіуэкі Урысейпсо олимпиадэм и щІыпІэ Іыхьэм щытемыкіуэу, увыпіэфіхэр къыщамыхьу. Ахэр езым хуэдэу жыджэрхэщ, шІэныгъэщІэхэм я лъыхъуакІуэщ, къэхутакІуэ ныбжьышІэхэш.

Иригъэдж предметым сабийхэр дезыгъэхьэх, ахэр зыгъэгупсысэ, нэхъыбэ къащіэным хущіэзыгъэкъу лэжьыгъэхэр и дерсхэм къыщигъэсэбэпыныр Маритэ нэхъыщхьэу гулъытэ зыхуищ егъэджэныгъэ Іэмалхэм ящыщщ.

Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ ІэнатІэм нобэ зыужьыныгъэ ин игъуэтащ. Гъа- кІэ и министерствэм Бетрожь Маритэ щlэм щlэ куэд къыхохьэ, дыкъэзыухъу- 2011 гъэм къыфlищащ «УФ-м егъэреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэкlыны- джэныгъэмкlэ щlыхь зиlэ и лэжьакlуэ» гъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр - и э пъал эр. Егъэлжактуэ Тэзэм и магъэн папщіэ, техникэм и іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм шэщlауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп. Проект лэжьыгъэхэр, зи ухуэкіэхэр зэмыліэужьыгъуэ дерсхэр ди мащіэкъым, - жеіэ Бетрожьым. -Апхуэдэхэм деж дэтхэнэ сабийми и езыру лажьэу зегъасэ. Зи купщ эк и теплъэкІи зэщхьэщыкІ нэгъуэщІ Іуэху зехьэкІэхэми дыхуэІэижьщ ди школым и егъэджакіуэхэр. Нэхъыфіхэм я лэжьэкІэфІыр адрейхэм я гъуазэу, дыхущіокъу щіэблэм щіэныгъэ куурэ гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Маритэ зэрыжиІэмкІэ, урокым щебгъэджар къызыхуэтыншэу къыбжезыіэжыф еджакіуэ фіэкіа уимыіэмэ. уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ дерсым щызэхихахэм ныбжьыщІэр ирегъэкІуэкІ щІыналъэпсо мыхьэнэ гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэнызиІэ семинархэр. И зэфІэкІымкІэ ар гъэхэм игури и псэри хуагъэушу щытын ядогуашэ нэгъуэщ курыт школхэм би- хуейщ. Апхуэдэ мурадхэр ехъул эныологиер щезыгъэджхэм. Зи ІэщІагъэм гъэкІэ щигъэзэщІа дерс зэІуха зыб-

икІи къызыхуэтыншэу иригъэкІуэкІащ егъэджакіуэм. Гъэщіэгъуэн икіи купщафіэ хъуат Бетрожьым 11-нэ классым щригъэкlуэкla «Эволюцие», 6-нэ классым къыщызэригъэпэща «Амёбэ» дерс зэlухахэр. Къыхэзгъэщыну сыхуейщ егъэджакіуэм езым екіуу Іурылъ, фІыуэ илъагъу адыгэбзэри лэжьыгъэм къызэрыщигъэсэбэпыр. Предметхэр зэпызыщІэ Іэмалу къалъытэ апхуэдэ лэжьыгъэ хьэлэмэтхэм я щапхъэщ Бетрожьым 9-нэ, 7-нэ классхэм анэдэлъхубзэкІэ щригъэкlуэкlахэу «Цlыхум и къэхъукlар», «Псэущхьэхэр зыдогъэцІыху» дерс зэІухахэр. Абыхэм зыкърагъэхьэлІащ, егъэджакіуэм и Іуэху зехьэкіэ хьэлэмэтым кіэлъыплъащ, ныбжьыщіэхэм ябгъэдэлъ щіэныгъэри зэфіэкіри зрагъэлъэгъуащ икІи дерсым щекІуэкІа псори хуабжьу ягу ирихьащ курыт школым и унафэщІхэм, ЕгъэджэныгъэмкІэ Налшык къалэ департаментым биологиемкІэ, адыгэбзэмкІэ я методистхэм.

Щізныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щізблэм егъэджынымкіз ехъулІэныгъэхэр зыІэрызыгъэхьэ, зэфІэкІ лъагэхэр зыбгъэдэлъ егъэджакІуэр зэрылэжьа илъэсхэм къриубыдэу ныбжьыщіэ куэдым унэтіакіуэ, гъуэгугъэлъагъуэ яхуэхъуащ. Бетрожьыр ирогушхуэ икІи иропагэ и гъэсэнхэм. Маритэ иригъэджа ныбжьыщ Іэхэм ящыщ куэдым къыхахащ биологием епха Іэщіагъэ зэмыліэужьыгъуэхэр.

Бетрожьым зэфІих лэжьыгъэфІыр гулъытэншэу къанэркъым. Егъэджэныгъэ ІэнатІэм щиІэ ехъулІэныгъэхэм, ныбжьыщІэхэр республикэ, район зэпеуэхэмрэ олимпиадэхэмрэ егугъуу зэрыхуигъэхьэзырым, щІэблэр гъэсэным жыджэру зэрыхэтым папщІэ, УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмщіэкъым щіыхь, фіьщіэ тхылъхэри, абы и ціэр щіэх-щіэхыурэ фіыкіэ къыщраlуэ егъэджакlуэхэм я зэхуэсыш-

Зи Іуэху зехьэкІэр щапхъэу ягъэлъагъуэ, зи лэжьыгъэфіым щытхъу, фіыщіэ куэд къыпэкіуэ егъэджакіуэ, гъэсакІуэ Іэзэм, гуапагъэ къызыпкърыкі ціыхубз щыпкъэм зыпэрыт Іэнатіэм дяпэкій ехъуліэныгъэщіэхэр къыщихьыну ди гуапэщ. ЩІэблэр хэкупсэу гъэсэным, щіэныгъэ куу ябгъэдэлъу къэгъэтэджыным зи къарури зэфІэкІри езыхьэлІэ Бетрожь Маритэ хуэдэхэращ къэралыр лъэщ зыщІыр, абы ехъулІэныгъэ къахуэзыхьыр. Егъэджакіуэ Іэзэм, лэжьакіуэ гумызагъэм, щІэм и лъыхъуакІуэм, ІуэхуфІхэм я жэрдэмщіакіуэм дохъуэхъу узыншагъэ быдэ иІэу псэуну, и унагъуэ дахэм, абыхэм къащІэхъуэ щІэблэм я насып куэд хэплъэну, и гукъыдэжыр къэзыІэт гъэсэнхэр и бэу иджыри куэдрэ лэжьэ-

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Лэжьыгъэр зэпыуркъым

КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм илъэс кіуам ящіакъыщапщытэжащ, ялэжьынухэри ягъэбелджылаш.

2021 гъэм республикэм и мэкъумэшыщІэхэм сом мелард 68,8-рэ и уасэ хъер яІащ. 2020 гъэм еплъытмэ, ар проценти 110-рэ мэхъу.

хьэцэпэцэрэ Нэгъабэ джэшхэкІыу тонн 1286,5-рэ Іуахыжащ. Нартыху къудейуэ кърахьэлІэжащ тонн 1005, 8-рэ.

Республикэм и жыг хадэпхъэшхьэмыщхьэрэ уэ лізужьыгъузу мэракІуэ кърахами арэзы укъещі: тонн мин 535,5-рэ е 2020 гъэм еплъытмэ, проценти 103,5-рэ. Пхъэшхьэмыщхьэрэ мэракіуэ лізужьыгъузу ягъэкІым республикэр ирикъунущ, Урысейм и нэгъуэщІ щІыналъэхэми ирагъэшэфынущ тонн мин 400.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым пхъэщхьэмыщкъыщык хьэхэмрэ мэракіуэ ліэужьыгъуэхэмрэ сыт щыгъуи щі эупщі э яі эщ, ди щэхуакІуэхэр куэд мэхъу. Мыхьэнэшхчэ шеій сухшен мыщхьэ хъумапІэхэр иджырей мардэхэм тету къы-

зэрызэгъэпэщам. Іэмал къыдет жыгым къыпыкІыр къыкІэлъыкІуэ илъэсым нэблэгъэху и фlа-мэракіуэ лізужьыгъуэхэр гъи и теплъи мыкіуэду хъума хъунымкіэ. Нобэкіэ республикэм щыІэ пхъэ- кІыгъэхэм заужьынымкІэ щхьэмыщхьэ хъумапІэхэм щІэхуэнущ тонн мини 186рэ, - жијащ КъБР-м мэкъумэш хозяйствэмкіэ и мини- щіы гектар мини 9,3-м псы стр Сыжажэ Хьэсэн. Абы щІагъэлъэдащ. къызэрыхигъэщамкІэ, дяпэкІи жыг лізужьыгъуэхэр илъэс хъурейкіз гъавэ щыягъэбэгъуэнущ, щахъумэхэри ирагъэфІэкІуэнущ.

Къэбэрдей-Балъкъэрыр яхэтщ пхъэщхьэмыщхьэ, гъэкІынымкІэ Урысейм щыпэрыт щІыналъитхум. Къэсэбэп мэхъу ар зытрасэ щІыр зэрагъэпшэрыр. Псалъэм папщІэ, 2021 гъэм ирагъэжьаш

Нэгъабэ пщІэну Іэмал къозыт теплицэ комплексыр ухуэныр.

Гектари 100 къызэщІэзыубыдэ гъавэщіапіэр дащІыхь Шэджэм щІыналъэм. 2023 гъэм и пэщІэдзэм гектар 37,6-рэ къагъэсэбэпын щ адзэнущ, гектар 62,4-р ягъэхьэзырынущ 2024 гъэм и кІэухым.

2021 гъэм шхынрэ ерыскъыпхъэхэмрэ елэжь Іуэху щІапіэхэм сом мелард 16,1рэ и уасэ (проценти 110,7-рэ) къыщІагъэкІащ, псыуэ сом меларди 5 и уасэ (проценти 113,6-рэ). Фіыуэ хэхъуащ нэкулъу, тхъуціынэу, шэуэ, шатэу, кхъуейлъалъэу, псыуэ, аркъэуэ, псы Іэфіу къыщІагъэкІым и бжыгъэм.

Къапщтэмэ, КъБР-м щы Іэщ гъэш щызэрахьэ Іуэхущаппіэ 12. Мы гъэм и щІышылэм ирихьэлІэу абыхэм къайхъулаш къышагъэкІ шхыныгъуэхэм я бжыгъэм хагъэхъуэну. Псалъэм папщІэ, шэ къудейуэ къыщІагъэкІащ тонн мини 2, 62рэ. Ар гъэ кІуам еплъытмэ, проценти 133-рэ мэхъу. Кхъуейуэ хахымрэ кхъуейлъалъэў ящІымрэ я бжыгъэм процент 33-кІэ хэхъуащ - тонн 258-м ноблагъэ. Шатэмрэ шхумрэ тонн мин 1,72-рэ мэхъу (процент 35-кІэ нэхъыбэ)

НАФІЭДЗ Мухьэмэд

ДымыщІэ къагупсысакъым

ЕрыскъыхэкІхэм ящыщу, щІакхъуэм къищынэмыщіа, ціыхум нэхъыбэу къигъэсэбэпыр кіэртіофырщ. Хадэхэкіым елэжьхэр иджыпсту щыщіэдзауэ тогузэвыхь къэралыгъуэ куэдым къыдащ ыл а санкцэхэм гъатхэ сэгъуэр зэрехъуліэну щіыкіэм.

МэкъумэшышТэхэм гъатхасэр къызыхуэтыншэу к хьэлІэн папщІэ къэрал бюджетым сом меларди 127-рэ яхухихащ. Ди республикэри ящыщщ кІэртІофыр нэхъ щыхасэ щІыналъэхэм. Ауэ щыхъукІэ, и фІагъкІи къыпэхъун къэгъуэтыгъуейш. ХэткІи шэхукъым дзэлыкъуэ кІэртІофым пащІ щымыІзу зэрыщытар. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, иужьрей илъэсхэм нэгъуэщ къэралыгъуэхэм куэду кърашу хуежьа кіэртіофым ди сату щіапіэхэр икъуауэ къекіуэкіащ. Пэжыр жыпіэмэ, ахэр ауэ жыжьэуи ди кіэртіоф лъэпкъхэм якіэщіыхьэнутэкъым. Хэт ищіэрэ, дызэрыхуа шытыкіэм и фіыгъэкіэ, ди жылапхъэфіхэм

Хозяйствэхэм кіэртіофыр яхуэбэгъуэн папщіэ иджыпсту а Іуэхум елэжь щІэныгъэлІхэм Іэмал нэхъыфІу къалъытэр Китайм я щапхъэрщ: мащэм кІэртІофыр щахъумэ. Гъатхэм къыщіатіыкіыжар ягъэгъущ, напіэхэм яжьэ тіэкіу трагъэщащэри хасэ. Псом нэхърэ нэхъ гъэщІэгъуэныр, напіэ къыхэжар тіэунейрэ гъэм хуэзэу щІэтхъуэн зэрыхуейр къэмыхъуа щапхъэу къызэрагъэлъагъуэрщ. АтІэ, ди щІыналъэм щыпсэухэр игъащІэ лъандэрэ дызытетыр а мардэракъэ? Ар нэхъ ІэмалыфІу къыщалъытакіэ, псори и піэм иувэжыну дыщыгугъынщ, Алыджым нэс къраш кіэртіоф гъуэжьыч ціынэм, Тыр-

ЛЪОСТЭН Музэ.

УРЫСЕЙМ Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм къызэритамкІэ, мы гъэм ди къэралым и щІыналъэ псоми зэхэту кІэртІофу шыхасэнуш гектар мин 300-м нэблагъэ. Абы тонн мелуани 7-м нэс къытрахыну мэгугъэ.

яхуэфащэ увыпіэ ягъуэтыжынкіи хъунщ.

кум и кіэртіоф зи кур уфіьщіам дакъыхуэмынэу.

«ЩІыуэпсыр хъумэныр къэхьыным епха зэхьэзэ-Къэбэрдей-Балъ-УФ-м ЩІыуэпсым кіэлъыновэ Светланэрэ зыплъы-

рэт», «Экокупсэ» унэтІыны- Іуэху мышхьэпэхэр зэфІэхыхэм ящыщу къалъытат. ми ди зэхуэдэ хьэкъым ахэр езым иуса «Балией хадэ» нэнур ди сабийхэращ. Абы кІуауэ щытащ.

Фёдоррэщ.

«Дунейпсо хъумэныр дэтхэнэми и пщэ- хуэмыхамэр зыхэпсэукІ дунейм зэрыхугъуейр. Дыкъэзыухъуреихь дунейр хъумэныр, лей емы- щхъуантІагъэм и лъахэу, хыныр, абы хуэсакъыныр къуршхэм, бгыхэм, къуакіэ-

«Щыуэпсыр хъумэныр дэтхэнэми и пщэрылъщ» ай фізщыгъэ дунейпсо ныбжьыщіэ саугъэтыр къэхьыным епха зэхьэзэ-

къыхэзылъхьари, саугъэ- хэм нэхъ зэрызыхащіэр нэтым и жэрдэмщіакіуэхэри гъабэрей зэхьэзэхуэм къигъэлъэгъуащ. Зы егъэлея плъынымкіэ и къулыкъу- хэмылъу жыпіэ хъунущ щіапізм и унафэщі Родио- щіыуэпс хузіухуэщіэхэр зи ІэнатІэ къэрал къулыкъущІахьакіуэ ціэрыіуэ Конюхов піэ куэдым ягу къэмыкіа икІи зэрамыгъэзэхуа гупсыгъэщІэгъуэн Іэджэ НЭГЪАБЭ екіуэкіа зэпе- ціыкіухэм къабгъэдэкіыу зэ-Къэбэрдей-Балъкъэ- пеуэм и утыку къызэрырарым щыщ ціыхуих хэтащ хьар. Абыхэм ди фіэщ «Экодуней», «Экосу- ящіащ щіыуэпсыр зыіууэ цІыкІухэм я нымкІэ къару зэрабгъэ-Іэдакъэщіэкіхэр нэхъыфі- дэлъыр, ціыкіущ жытізу псо-Крем-Константиновскэ пэіэщіэ хуэтщі зэрымыхъу-(Иналхьэблэ ціыкіу) къу- нур. Ипэжыпіэкіэ жыпіэмэ, ажэм щыщ Аслъэн Сэлим дызытет щІылъэр къызыхуэусэм къыщеджэри, щыте- къыхэкІыу екІуэкІ щІыуэпс Іуэхугъуэхэм ахэр ціыкіу зэхьэзэхуэр шіыкіэ хэшэнри игъуэу къаилъэс къэс едгъэкІуэкІыну щохъу, - жиІащ Родионовэ мурад тщІащ. Дэ хьэкъыу ди Светланэ - Псэущхьэхэмрэ фіэщ мэхъу щіыуэпсыр къэкіыгъэ дунеймрэ зэрытлъэгъуащ, рылъу зэрыщытыр. ЦІыхур уеблэмэ абыхэм я зэр къагурыІуэу къытщыхъуащ щытым фІы и лъэныкъуэкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым зегъэхъуэжын зэрыхуейм щыщ сабийхэу зэпеуэм зи зыми шэч къытрихьэркъым, лэжьыгъэ нэгъабэ къыауэ абы хуэзышэ гъуэгуращ, хэзылъхьахэм. Ар икІи гъэкъызэрыщІэкІымкІэ, хэшы- щІэгъуэну къыщІэкІынкъым

Кавказыр игъащІэми

къэрым щыщіидзащ. Ар зэрыкъалэнышхуэр ціыкіу- бгыкіэхэм, мэзхэм, хуейхэм неймкіэ ихь жэуапыр къы- абыхэм зэрыжаіэмкіэ, я хэкуу щытщ. ЗыхэпсэукІ дунейм кавказ лъэпкъхэм лэжьыгъэмикъызэрыхэщыр кІэ къигъэна щІы Іыхьэщ. хущытыкіэ гъэщіэгъуэн къы- жиіащ. хуагъуэтащ, ар я хабзэхэми, я Іуэху щІэкІэми хыумылъэгъуэнкІэ Іэмал имыІэу. Зэпеуэм и унэтІыныгъэ зэмыхэм къэпщытакІуэхэр зригъэплъыжырт,

яІэщІигъэхуауэ яригъэпсэзыкъагъэлъэгъуауэ щытащ. ФифІэщ фщІы: абы хэтахэр, нэхъ ціыкіу дыдэм къыщегъэжьауэ зи щІалэгъуэм щыщІэкІыжу, ирогумэщІ хьэуамрэ псымрэ къабзэу, кІуэдыжынкІэ шынагъуэ зыпсэущхьэхэм, къуалэбзухэм, къэкІыгъэхэм зэпэшу щытыным. Си щхьэкІэ сыкъапщтэмэ, щІыуэ-

Абы Конюховым и гугъу ищІащ дахэм хущытщ. Ди сабий щІыуэпсым ехьэліа Іуэхугъуэхэр утыкум зэрилъым лізужьыгъуэм хэта а ціыкіу- мыхьэнэшхуэ зэрыритым. лыншэхэм ящыщщи, жэр-«Дыкъэзыухъуреихь дунейм дэмыр къыхэзылъхьахэми, зэманыр дытепсэлъыхьыху, романтикыу дыкъонэ. Сыт апхуэдэу лъылІэрт, яригъэуэршэры- щІыжысІэр? Романтик гупсысэкІэ зиІэ цІыхум и ягъэ «Урысейр зэрыщыту къап- щІыуэпсым екІынкІэ, зытет щтэмэ, нэгъабэрей зэпеуэм щылъэр иуф еинк і ізмал хэтыну ціыху минипщіым иіэкъым. Абы и гур ціыхухэм яхузэІухащи, езым и щІасэр, фіэіэфіыр абыхэми ялъигъэІэсыну хущІокъу. Зэпеуэм и жэрдэмщ ак уэ Родионовэ Светланэ апхуэдэ цІыхухэм ящыщщ. Зы щІыгу дыщытеткіэ, жеіэ абы, Африкэм къыщыкІ жыгри Сыбырым зыщызыубгъуа я псэукіэмрэ дунеймрэ зэіу- мэзри ди зэхуэдэу щытын хуейщ. Пэж дыдэў, Тхьэм къигъэщІа мы ЩІы хъурейр псыр зыхъумэну хуей дэт- апхуэдизкІэ дахэщ, апхуэхэнэ зы цІыхуми и макъым дизкІэ щхъуэкІэплъыкІэщи, мыхьэнэшхуэ иІэу къызо- абы уегуэуэныр цІыхугъэ лъытэ», - къыхигъэщащ куэ- щапхъэм къимытасэ бза- сэ». дым фіыуэ ялъагъу зыплъы- джагъэу щытщ. Мыбы и «ESG-щіэблэр». «Экоуна-хьакіуэ ціэрыіуэ Конюхов лъэныкъуэкіэ упсалъэмэ, гъуэ» икіи «Экоеджапіэ» Фёдор. Абы зэхьэзэхуэм Кавказым щыпсэу цІыхухэм, къыхыхьахэм фіышіэ яхуи- псом хуэмыдэу шэрджэскіэ хьэ хъунуш. Гуп зекіуэхэр, щіащ, щхьэж и хьэкъыр зэджэ адыгэхэм я гупсы- флешмобхэу, нэгъуэщі жэрзэрызыхищІэр, зытет ду- сэкІэр куэду спэгъунэгъущ - дэмхэуи зы цІыху нэхърэ нэ-

зэрыгурыІуэр дэтхэнэ зы щІыгур Тхьэм и щхьэм щхьэ-ЗэрыгурыІуэгъуэщи, Тхьэм къищынэмыщІауэ, зэрыхуэфэщэнкІи а дуней саугъэт дахэр дызыхуэныкъуэщ, щыІэн хуейуэ Іэмаар дэзыіыгъахэми фіыщіэ яхузощІ», - жиІащ Конюхо-

«ЩІыуэпсыр хъумэныр дэтхэнэми и пщэрылъщ» дунейпсо зэхьэзэхуэм гъатхэпэм и 1-м щІидзащ, жэпуэгъуэ пщіондэ екіуэкіынущ. Мы илъэсым щыщІэдзауэ зэпеуэм хыхьэ хъунущ зи ныбжьыр илъэсихым ит сабийхэри, илъэс 17-м ихьа ныбжьыщІэхэри. УнэтІыныгъэхэр ныбжь зэмылІэужьыгъуищым тещІыхьауэ щытынущ: илъэси 6 - 9-хэм, илъэси 10 - 13-хэм, илъэс 14 - 17хэм итхэм я зэпеуэхэр. Мы гъэм унэтІыныгъэхэр нэхъыбэ хъунущ: «Экодуней», «Экопроект», «Экокъэхутакlуэ», «Экосурэт», «Экокуп-«Экомультфильм», унэтІыныгъэхэм гупурэ ухы-

хъыбэ зыхэтхэр мы иужьрей унэтІыныгъитІращ зыхыхьэфынур. Зи бгъэдыхьэкІэр хьэлэмэт, зи утыку къихьэкІэр зыми емышхь лэжьыгъэхэм гъуэгу зэрагъуэтынум шэч хэлъкъым. «ESG-щІэблэ» зи фІэщы-

гъэ унэтІыныгъэр лъэныкъуэ куэдкІэ хьэлэмэтщ. Мы зэпеуэм щІыуэпсым хэлъ щхьэхуэныгъэхэр къозыгъэхутэ е уэзыгъэдж туризм ліэужьыгъуэм ехьэліа къэхутэныгъэхэр е иджырей Іуэху зехьэкіэм щіыуэпсыр хъумэным пыща мардэхэр къызэрыщыбгъэсэбэпыну проектхэр къыщыхэплъхьэ хъунущ. Абы къищынэмыщІауэ, зэпеуэм къыхыхьэм Іэмал иІэщ щІыуэпсымрэ дыкъэзыухъуреихь дунеймрэ хъумэным теухуауэ иІэ зэгъэпэщауэ еплъыкІэр утыку кърихьэну, къулыкъущІэхэмрэ жылагъуэ лэжьакІуэхэмрэ флешмобхэм

къыхишэну Зэпеуэм хэтыну хуейхэм я лъэly тхылъхэр www.экологияделокаждого.рф интернет напэкіуэціым хыхьэу ирагъэхь хъунущ. Зэхьэзэхуэм кърикјуахэр најуэ щыхъунур щэкІуэгъуэ мазэрщ. Тыгъэхэм я нэхъыщхьэр текІуахэмрэ къыхэжаныкІахэмрэ «Орлёнок» сабий центрым зыщагъэпсэхуну Іэмал зэраГэнурщ, махуэ бжыгъэкІэ Урысейм и щІыпІэ дахэхэм зыщрагъэплъыхьу

къызэрырашэкІынурщ. ЩХЬЭЩЭХУЖ Инал.

Дунейм щыхъыбархэр

Уасэхэр докіуей

Нэхъ лъапіэ икіи зэпэуерыскъыпхъэхэр быда хъуным щытогузэвыхь Европэ Зэгухьэныгъэм. А шІыналъэхэм я унафэщІхэри, нэгъуэщІ къэралхэм щыщ къулыкъущІэхэри а Іуэхум зэреплъыр зэтохуэ. Къапштэмэ, ООН-м и секретарь нэхъыщхьэ Гутерриш Антониу къелъытэ Украинэм щыІэ щытыкІэм и зэран дунейм и къэрал куэдым екіыну.

«ЦІЫХУ куэд дыдэ гугъуехьхэм хидзэнущ иджыпсту мы дунейм къыщыхъуа зэпэщІэтыныгъэм. Арыншэми ерыскъыр къызэмэщІэкІ, я ныбэ изу мышхэ цІыхухэм я Іуэхур хэплъэгъуэ дыдэ ищІыні гъуэщ», - жиlащ Гутерриш.

Германием и Правительствэм экономикэ зыужьыныгъэмкІэ и советым хэт Гримм Вероникэ къыхегъэщ гъэсыныпхъэхэр нэхъ лъапІэ зэрыхъуам зэфІэмыхьэныгъэ куэд къызэрыдэкІуэнур. Къапщтэмэ, ФРГ-р ерыскъыпхъэ и лъэныкъуэкІэ гугъуехьхэм ІууакІ у же І забы. Газ уасэр зэрыдэуеям къишащ щІыгъэпшэрхэр нэхъ лъапІи нэхъ гъуэтыгъуеи зэрыхъуар. Апхуэдэу ЕС-м щыпсэухэм я бгыр щ акъузэн хуей хъунущ, Урысеймрэ Украинэмрэ ирашу щыта мэкъумэшхэкІхэр дяпэкІэ яІэрыхьэжынукъыми.

Гъуэгуанэр нэхъ кІыхь мэхъу

Китайм и Гонконгым қъикІыу США-м и Нью-Иорк къалэм лъатэхэм я гъуэгуанэр дунейм щынэхъ кіыхь дыдэу щытынущ дяпэкІэ. Абы и щхьэусыгъуэр кхъухьлъатэхэр Урысейм и уэгум къызэримыхьэнурщ.

УФ-м и уэгур Арктикэм деж щызэпаупщІу щытащ рейсыр зыгъэзащІэ Cathay Pacific компанием и кхъухьлъатэхэм. Ди къэралым къыхуагъэува санкцэхэм я зэранкіэ, иджы абыхэм яхъуэжащ зытета маршрутыр - УФ-м и уэгум къыпакІухьын хуей мэхъу.

ГъуэгуанэщІэр Азие Курытым, Тыркум, Европэм я уэгухэм пхыкlынущ икlи рис. къемытІысэхыу километр 16,6-р зэпачыным сыхьэт 17 текІуэдэнущ. Шэч хэмылъу, мылъкукІи хэщІыныгъэ нэ хъыбэ ягъуэтынущ компаниехэм. ЦІыхухэр кхъухьлъатэкІэ зекІуэнымкІэ Іуэхутхьэбзэхэр къахузэзыгъэпэщ ІуэхущІапІэхэм къызэрабжамкІэ, хамэ къэралхэм тхьэмахуэ зэхуакум къриубыдэу доллар мелуан 37,5-м шІигъу яфіокіуэд ди уэгур зэпаупщІыну Іэмал зэрамы-Іэжым къыхэкІыу.

Мэлыжьыхьым и 7, махуэку

♦Узыншагъэм и дунейпсо махуэщ.

♦Рунетыр - урысыбзэкІэ лажьэ интернетыр (Ru дамыгъэр зиІэр) - къыщызэрагъэпэща махуэщ.

♦Урысейм ягу къыщагъэкіыж псыщіагъырыкіуэ кхъухьым къулыкъу

щызыщІзу хэкІуэдахэр ♦ 1940 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, журналист, КъБР-м и Журналистхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэу илъэс куэдкІэ щыта, УФ-м щэнхабзэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, АР-ми КъШР-ми щіыхь зиіэ я журналист

Мэзыхьэ Борис. **♦1948 гъэм** къалъхуащ Къэрэшей-Шэрджэсым и цІыхубэ усакІуэ, КъШР-м щіыхь зиіэ и егъэджакіуэ, Къандурым и цІэр зезыхьэ саугъэтыр зыхуагъэфэща Бемырзэ Мухьэдин.

♦ 1958 гъэм къалъхуащ биологие шіэныгъэхэм я док тор, КъБКъМУ-м и профессор Къуэжьокъуэ Мухьэмэд.

♦1937 гъэм къалъхуащ мэкъумэш щІэныгъэхэм я кандидат Уэркъуасэ Вла-

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сай-

тым зэритымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 13 - 14, жэшым градуси 6 - 7 щыхъунущ.

> Мэлыжьыхьым и 8, мэрем

♦Урысей анимацэм и ма-

хуэш ♦УФ-мрэ Белоруссиемрэ я дзэ комиссариатхэм я

лэжьакіуэхэм я махуэщ ♦1918 гъэм адыгэ узэщІакІуэ, щІэныгъэлІ Сихъу Сэфарбий и усэхэр зэрыт

тхылъ къыдэкlащ. ♦1908 гъэм къалъхуащ Адыгэ Республикэм щыщ парт, совет лэжьакіуэ, Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь Чэмокъуэ Аслъэн-

джэрий. **♦1938 гъэм** къалъхуащ композитор, УФ-м гъуазджэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Тыкъуэ Къаплъэн. ♦1945 гъэм къалъхуащ Адыгеймрэ УФ-мрэ я цІыхубэ сурэтыщІ, АР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат Къат

Теучэж. **♦1957 гъэм** къалъхуащ къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэ, КъБР-м и Парламентым и депутат Пащты Бо-

♦1957 гъэм къалъхуащ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэт Шэшэн Муіэед.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 14 - 15, жэщым градуси

9 - 10 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар жьэкіэмыхъу Маринэщ.

(Лъэпкъ Іущыгъэ:)

Гъунэгъу бий ящІыркъым.

Мэлыжьыхьым и 7-р Узыншагъэм и дунейпсо махуэщ

убзыху-

Политикэ Экономикэ Жылагъуэ Кавказ

Тыркур КъуэкІыпІэмкІэ ирехьэкІ

Ищхъэрэ

Хуабжьу гугъу ехьу зеужь Тыркум и нобэрей къэралщІыб политикэм. Ар Іуэхугъуэ инхэми мащІэхэми къагъэ-

ЗЭМ тыркухэр ящыхьэнщ КъуэкІыпІэ зыкъыщызыІэта Газа щІыпІэм щыпсэухэм ядэІэпыкъуну и кхъухьхэр иутІыпщынщи. Абы щыгъуэми журтхэм зауэ дыдэ иращІыліэну загъадалъэу. Псалъэм къы-дэкіуэу, Тыркум езым дауэ къыщыхъуну піэрэт Курдистаным и Лэжьакіуэ партым и боевикхэм «гуманитар дэГэпыкъуныгъэ» езытыну кхъухь гуп хуагъэкІуамэ? Гугъукъым къызыщыбгъэхъуну дапхуэдиз укІыгъэ абы кърикІуэнуми.

АдэкІэ Тыркум и гъунэгъу Сириер «егъэlущ» абы и лъэпкъыр зэригъэпсэуну щІыкІэр ткІийуэ къыгуригъаІуэу. Абы щыгъуэми дуней псор къыщІэплъу.

КъищынэмыщІауэ, Тыркум и премьер ралыгъуэхэр къызэхекlухь, куэдым ягу и колониеу зэрыщытахэр. Хьэрыпхэр иримыхьын заявленэхэр адэ-мыдэкlэ ахъшэ хуейщ, тыркухэм ар яlэкъым. адэ-мыдэкіэ зэбгригъэхыу

А псом ищІыІужкІэ, Анкара киприотхэр егъэшынэ, газ къыщІэшыпІэхэр къагъэсэбэпыну яужь зэрихьам къыхэкІыу икІи а хытІыгум Іэщэкіэ зэщіэузэда кхъухь еутІыпщ. КъызыхэкІари ямыщІэу ар Кипрым топкІэ хоуэ.

хэщІапІэм Эрдоган и щхьэхъумэхэр а щІыпІэм шынагъуаншагъэр къыщызэзыгъэпэщхэм щозауэ.

КІэщІу жыпІэмэ, псори зэхэзэрыхьащ. А къомым яжь къыщ ихури, псалъэмакъ ирахьэжьащ Тыркур Уэсмэн империем и

хабзэхэм теувэжыну хущІэкъуу. Тыркум и ислъам унафэщіхэм я Іуэху къэралыгъуэ къызэзыгъэпэща Ататюрк

Камал Мустафа и щІэинхэр дэнэкІи ща-

Іуэху

гъэкІуэдыжыну зэрыхущІэкъур. ЛъэпкъгъэкІуэдым теухуауэ хамэ къэрал парламентхэм къащта унафэм Анкара хуабжьу игъэп ейтеящ. Псом ящхьэращи, къагуры уэркъым ар нобэ къыщ рахьэжьэжар. Иджырей Тыркур зык и пыщ актым ик и и ухуэныг тэр куэдкІэ къышхьэщокІ Ататюркрэ абы къыкlэлъыкlуахэмрэ яухуа къэралыгъуэм. Аращ зэщыхьэныгъэ щыlэн хуэмейуи къыщІалъытэри.

АршхьэкІэ тыркухэр мэлъыхъуэ КъуэкІыпІэм бэлыхь щІыхидзам и щхьэусыгъуэхэм. ИкІи ар халъагъуэ нэхъапэм ирагъэкlуэкlа хамэ къэрал политикэм къызэрыщхьэщыкlам. Анкара быдэу и фІэщ мэхъу: КъухьэпІэм Тыркур зэхэзехуэн ищІащ НАТО-м къыдыхэт, и дэрэгъу къэралыгъуэу зэрыщытым щхьэкІэ къимыгъанэу - сыт-тІэ, ари хъарзынэщ! Тыркур къэралщІыб политикэм езыр зэрыхуейм хуэдэу ирикІуэнущ. ИкІи здаху дыдэмкіэ - Къуэкіыпіэмкіэ - аргуэру иунэтіынущ! Ауэ иджы нэгъуэщІу.

ИкІэм-икІэжым, Ататюрк хабзэу къахуигъэнахэм ятеухуауэ. Иджыпсту Тыркум властыр щызыубыда ислъамым и телъхьэхэр Ататюрк игъэтТылъа лъабжьэхэр зэхакъутэну хущІокъу. Абы и щапхъэхэм ящыщщ къэралым и унафэщІ нэхъыщ-Гъунэгъум сыт щыгъуи я дэрэгъуу щыта хьэхэр дзэпщхэм яlэрымыгъэхьэныр. Израилым, абы и тенджыз lуфэхэм Апхуэдэ щlыкlэкlэ ислъамым и тепщэ-

гъуэр егъэбыдэ. Нобэ а бэнэныгъэр ехъулІэныгъэкІэ иухауэ пхужы энущ. Суд Іуэхугъуэ зыбжанэ зэкіэлъхьэужьу екіуэкіа, дзэм и унафэщіхэм ящыщ куэд трагъэкіа е нэгъуэщі щІыпІэ ягъэкІуа иужькІэ, генералхэм заущэхуащ. Иджы и чэзу хъуащ хамэ къэрал политикэм и унэтІыныгъэхэри яхъуэжыну. Нэхъапэм Израилым дэщІыныр абы и нэщэнэ нэхъыщхьэу щытащ.

Иджы тыркухэм ар зэтракъутэ. Сыт абы фІыуэ къахуихьыр? Иужьрей лъэхъэнэм диктатурэхэр щытрадза хьэрып къэралыгъуэхэм ныбжьэгъугъэ яхуи-Іэнура? Хьэрыпхэм зэи ящыгъупщэну-Эрдоган «хьэрып гъатхэр» щытекіуа къэ- къым Уэсмэн империем и лъэхъэнэм абы КъухьэпІэм ахъшэр и куэдщ икІи абы, нэхъапэми хуэдэу, хьэрыпхэм мылъку

къыІахынущ. Кипрыр игъэшынэну? Ауэ абы къыщхьэщыжынущ Европэмрэ Америкэмрэ. КъищынэмыщІауэ, журтхэри абыхэм я телъхьэнущ - абы кіуэцірокі Израилым Икіэм-икіэжым, ООН-м Нью-Йорк щиіэ къыщыщіэдзауэ ирикіўэ газ къыщіэшыпіэ къулей дыдэхэр. Тхьэм къимыхькІэ Анкара емыгупсысауэ зы лъэбакъуи ичыну: ООН-м и хэщІапІэм къыщыхъуа зэзауэм ар пагъэджэжынущ.

Ататюрк и хабзэхэм нобэрей Тыркур къытекІыным мардэ гуэр иІэщ. Мыбы зи гугъу щащІыр къэрал кіуэцІымрэ къэрал щІыбымрэ щрагъэкІуэкІ политикэхэм я унэеплъыкІэм хэлІыфІыхьауэ къысшохъу тІыныгъэхэр хъуэжыным и закъуэкъым. мы ІуэхугъуитІыр. Япэр - Япэ дунейпсо Ататюрк зэгуэрым нобэрей теплъэр зиІэ зауэм и лъэхъэнэм Уэсмэн империер тыркухэм я къэралыгъуэр къигупсыса ермэлыхэм лъэпкъкІуэд къыхуагъэкІуэну къудейуэ аращ. Абы зэхигъэува хабзэхэм зэрыхэтар хэlущlыкl ящlу Атлантикэм и къытекlыныр Тыркур зэрыщыту щыlэлъэныкъуитІымкіи я парламентхэр къы- нымрэ абы и зэпіэзэрытыныгъэмрэ къызэрыувар. Етіуанэр - дуней псом шызекіуэ зэтекъутэнкіэ шынагъуэ къэзыгъэхъу Іуэкъызэрыгуэкі хабзэхэр щытепщэ Тырку хугъуэщ.

ПсэзэпылъхьэпІэ ІэщІагъэхэр

Америкэм и Штат Зэгуэтхэм Лэжьыгъэмкіэ и департаментым къытригъэдзащ а къэралым нэхъ псэзэпылъхьэпізу щыіз ізщіагъэхэр.

АР КЪЫЗЭІУЕХ бдзэжьеящэ промышленностым хыхьэ ІэнатІэхэм. Абы щылажьэ цІыху мини 100 къэс 129-рэ нэгъабэ хэкіуэдащ. Етіуанэу щытщ мэз пызыупщіхэр. Абы апхуэдиз дыдэ бжыгъэм тещІыхьауэ 115-рэ щиукІащ. Ещанэр кхъухьлъатэзехуэхэрщ. Уэгум къыщыхъуа зэжьэхэуэхэм абыхэм ящыщу 90 здихьащ.

ПсэзэпылъхьэпІэ ІэщІагъэхэм я спискэр ди къэралым щынэгъуэщІщ. Илъэс къэс Урысей Федерацэм и лэжьыгъэ ІэнатІэхэм цІыху мини 4,5-рэ щыхокІуадэ. Ахэр нэхъыбэу зи къару илъыгъуэхэрщ. ЦІыху мини 10-м щІигъу ныкъуэдыкъуэ мэхъу, дэтхэнэ епланэри щылажьэ ІэнатІэм шынагъуэншагъэм гулъытэ щыхуащІыркъым.

Насыпыншагъэ нэхъыбэрэ къыщыхъур ухуэныгъэмрэ мэкъумэш хозяйствэмрэш. Абыхэм шынагъуэншагъэ мардэхэр щагъэзащІэркъым, ефауэ ІэнатІэм пэрыувэхэр щымащІэкъым. ІуэхущІапІэ куэдым къыщрадзэхэркъым насыпыншагъэр къамыгъэхъун папщІэ зыгуэрхэр зэрылэжьыпхъэр. Аращи, 2009 гъэм и япэ мазищым (нэгъуэщІ къэпщытэныгъэхэр Рострудым иригъэкІуэкІакъым) ухуэныгъэм цІыхуи 156-рэ (нэгъабэ псори зэхэту -210-рэ), транспортым - 87-рэ (98-рэ), мэкъумэш хозяйствэм - 86-рэ (131-рэ) щыхэкІуэдащ. Псори зэхэту мы илъэсым и япэ мазищым ІэнатІэ пэрыту лэжьакІуэ 673-рэ иукІаш.

Лэжьыгъэр къызэгъэпэщынымкІэ дунейпсо организацэм къызэрилъытэмкіэ, Іэнатіэм къыщыхъу насыпыншагъэхэм я зэранкіэ доллар триллион 1,25-рэ мэкіуэд.

Китайм бэджэнду иратмэ...

Санкт-Петербург и щіэныгъэліхэм Къуэкіыпіэ Жыжьэм зиужьыным ехьэлауэ 2008 гъэм ягъэхьэзыра докладыр хэlущІыІу хъуа иужькІэ а хъыбарым Приморьер напіэзыпіэм зэщіищтат.

ПРИМОРЬЕМ и къалащхьэр абы щыпсэухэм куэду зэрабгынэр къапщытэри, а Іуэхугъуэр къызэтрагъэувыІэн, экономикэр кърагъэлын папшіэ шіэныгъэліхэм къыхалъхьа жэрдэмхэм ящыщ зыщ Владивосток къалэр тІу иращІыкІыу зы Іыхьэр Китайм илъэс 75-кІэ бэджэнду иратыныр. Абы къыпэкІуэну сом меларди 130 - 150-м адрейхэр тэмэму къигъэпсэуну, лэжьыгъэ ІэнатІэкІэ къы-

зэригъэпэщыну къалъытэ. Проектым къызэрыщыгъэлъэгъуамкІэ, Китайм и Владивосток Іыхьэм езым и администрацэ и эжынущ, Харбин и унафэм щІэту. Къэрал гъунапкъэр таможнэмкІэ къызэпаупщІынущ. Ауэ щІэныгъэлІхэм къагъэлъэгъуакъым илъэс 75-рэ дэкlа нэужь абы «игъащlэ лъандэрэ» щыпсэуа китайхэр зэрырагъэкІыжыну щІыкІэр. Абы мыхьэнэшхүэ зэриІэм шэч хэлъкъым.

Дауи, Кремлым Санкт-Петербург и щІэныгъэлІхэм я жэрдэмыр диіыгъынукъым. Щіыр зэбгратыкіыу щіадзэмэ, Урысей Федерацэр тегушхуэгъуафІэ къызэращІынур

1950 гъэм щегъэжьауэ Узыншагъэм и дунейпсо махуэ щІыхахам и щхьэухуащІын зэрыхуейр цІыху-

фІэхыпхъэхэр

шаин

къыгуэхыпіэ имыіэу епхащ экологием щекіуэкі іуэху ООН-м къудамэ щхьэхуэу къызэригъэпэща Узыншагъэр хъумэнымкІэ дунейпсо зэгухьэныгъэм (ВОЗ) лэ- гъэмкІэ шынагъуэшхуэ зыжьэн зэрыщІидзам. Абы и пылъу къалъытар дунейм и къалэн нэхъыщхьэр узын- климатым игъуэт зэхъуэшагъэр хъумэн и лъэны- кІыныгъэхэрщ. къуэкіэ ціыхухэр зыіууэ папщіэ, щіым къыщіах гъэгугъуехьхэр зэфlэхынырщ. сыныпхъэ лlэужьыгъуэ зэ-Зэгухьэныгъэм хэтщ къэ- хуэмыдэхэр щагъэскlэ рали 194-рэ. ВОЗ-м и ІуэхущІапіэхэр къэрали 150-м щІигъур мэбауэ я узыншащыІэщ, абыхэм яхэтщ Уры-

кІэ дунейпсо зэгухьэны- аргъуейхэм кърахьэкІ узыгъэм и жэрдэмкіэ а махуэр фэхэм псынщіэу заубгъу. ціыхухэр зыгъэгумэщі іуэ- Щіыуэпс къэхъукъащіэ хугъуэшхуэхэм траухуэ хаб- шынагъуэхэр, щіым къытзэщ икіи къыхуеджэныгъэ рахыр нэхъ мащіэ икіи щхьэхуэхэм щіэту йокіуэкі. Апхуэдэхэш, псалъэм пап- псыр зэрахуримыкъур и щІэ, «Лъы зытхэр сымаджэ цхьэусыгъуэщ цІыхухэм я куэдым ядоІэпыкъу», «Жы- узыншагъэр зэрекіакіуэр. джэрагъыр гъащІэ кІыхьым и лъабжьэщ», «ЩІы- гъуэ зэхуэмыдэхэмрэ плас-**УЭПСЫМ КЪЫЩЫХЪУ ЗЭХЪУЭ**кІыныгъэ мыщхьэпэхэм и лъащІэ нэхъ куу дыдэхэузыншагъэр щыхъумэн», ми къуршыщхьэ нэхъ лъа-«Лъыдэуейм «Гъудэ-бадзэ ялъоІэс ліэужьыгъуэхэм кърахьэкі узыфэ «Ерыскъыпхъэхэм я шынагъуэншагъэр», шыгъу узым дытекІуэнущ!», «Узыншагъэр хъумэнымкІэ Іэнатіэм щыхуащіэ Іуэхут- дежкій щэхуктым икій ар хьэбзэхэм ціыху псори егъэлеяуэ ціыхум и узынкъызэщІегъэубыдэн», нэ-

нетэ, ди узыншагъэ» къыхуеджэныгъэм щіэту йокіуэкі. гъуэр къыхуреджэ плане-Дунейм щыщыІэ экологие тэр хъумэным я къару псощытыкІэ гугъумрэ панде- ри ирахьэлІэну, сыт щхьэмиемрэ къыхэкіащ лышх, кіэ жыпіэмэ, ар къабзэу астмэ, гу-лъынтхуэ узы- щытмэ, цІыхухэри узыншэу фэхэр зиlэ сымаджэхэр нэ- псэунущ. «Дэ духуэн хуейщ зэрыхъур. Абы хьэуа, псы къабзэ, шхын къыхэкІыу ВОЗ-м къыхелъ- къэуат здэщыІэ дуней, экохьэ цІыхум и узыншагъэм- номикэр рэ планетэмрэ хъумэным цІыхум и узыншагъэмрэ и

гъуэщІхэри.

узыншагъэм и дунейпсо махуэр мэлыжыхым и 7-м ягъэлъапіэ. Апхуэдэ КЪЭКІУЭНУР ЗЭЛЪЫТАР сыгъуэ нэхъыщхьэр я хуэунэтіауэ хэкіыпіэхэр къэ-

узыншагъэм гулъытэшхуэ лъыхъуэным икіи а іуэхур адэкіэ егъэфіэкіуэным теягурыгъэlуэнырщ, лажьэ зэгухьэныгъэ икlэар егъэфіэкіуэнымкіэ зэ- шіыпіэкіэ къызэгъэпэшын

мыщхьэпэхэм илъэс къэс цІыху мелуан 13-м я гъащІэр яхь. ЦІыхум и узынша-Псалъэм щагъэскІэ цыхухэм я процент 90-м гъэм зэран хуэхъу хьэуамкіэ. Дунейр кіуэтэхукіэ нэхъ Узыншагъэр хъумэным- хуабэ зэрыхъум къыхэкІыу къэуатыншэ зэрыхъур, ЩІыуэпсыр зыуцІэпІ пкъытикхэмрэ нос тенджызым узэрыпэщІэ- гэхэми, апхуэдэу ахэр ерыскъыхэкІхэр щащі Іэнатіэхэми. Хьэпзэрыціалэхэр», шып, ерыскъы зэмылізужьыгъуэхэр къыщІэзыгъэкІ Іуэхущіапіэхэм экологие, санитар хабзэхэр тэмэмү зэрамыгъэзащІэри зым и шагъэм йогуауэ. Шхыныгъуэ куэдым къыхокІ цІыхур 2022 гъэм Узыншагъэм и пшэр хъуныр, лышх, гудунейпсо махуэр «Ди пла- лъынтхуэ узыфэхэр. Абы

ипкъ иткІэ ВОЗ-м жыла-

телэжьапхъэщ

ГъащІэм и ІэфІыр зыхэтщі у дыпсэун папщіэ, щіыуэпсыр гъэкъэбзэныр къалэн зыщытщІыжын хуейщ икІи дэтхэнэми абы ди Зэгухьэныгъэм иригъэ- зэфІэкІ хэтлъхьэну къыткІуэкіа къэхутэныгъэхэм лъос. Экологием й щыты-МАХУЭШХУЭМ и тхыдэр къызэрагъэлъагъуэмкіэ, кіэм елъытащ ди къэкіуэнур. Абы папщІэ Іэмал псори къэдгъэсэбэпкіэрэ зэредгъэфІэкІуэным дыхущІэвгъэкъу», - а псалъэхэмкІэ жылагъуэм захуегъазэ Узыншагъэр хъумэнымкІэ дунейпсо зэгухьэныгъэм.

> ЦІыхум и узыншагъэр, псом япэрауэ, зэлъытыжар езыращ. Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъунши, куэдым я узыншагъэм хуэфашэ гулъытэ хуащІыркъым. узыншагъэм зэран хуэхъу зыщадзейным хьэлхэм дохутырхэм сыт хуэдизрэ къыхурамыджэми абыхэм я чэнджэщхэм тетыр мащіэщ, зыкъыщащіэжыр узым къыхигъэщ а нэужьщ. Узыншагъэ быдэр ар гъащіэ насыпыфіэм, зэіузэпэщым и лъабжьэщ. Я къару илъу, узыншэу нэхъыбэрэ псэун папщІэ ВОЗ-м цІыхухэр къыхуреджэ хьэуа къабзэм хэту нэхъыбэрэ къакІухьыну: щыс зэпыту лажьэхэм тхьэмахуэм тІэу-щэ къару зыхалъхьэ лэжьыгъэхэр ягъэзэщІэну; тэмэму шхэну - дагъэ зыщІэлъ ерыскъыхэр, фошыгъур, шыгъур ягъэмэщІэну, пхъэщхьэмыщхьэхэмрэ хадэхэкІхэмрэ нэхъыбэ ящІыну; Іэпкълъэпкъым тэмэму зигъэппапщІэ сыхьэти 7 сэхун - 8-кІэ жеину; тутынымрэ

фадэмрэ пэрэщр защыну. Къэралым и къалэн нэхъыщхьэхэм ящыщщ сабий узыншэ къэгъэхъунымрэ и цІыхухэм къагъащІэ илъэс бжыгъэм хэгъэхъчэнымрэ. Нобэ а Іуэхум гулъытэшхуэ хуащІ, абы щыхьэтщ «Демография», «Узыншагъэр хъумэн» лъэпкъ проектхэр зэрагъэзащІэр.

еєм ішіммешеськи

ТекІуахэр ягъэпажэ

къахьащ.

Хабзэ зэрыхъуауэ, мэлыжьыхьым и классым щ Іэс Балъкъыз Аделинэ. 30-м ягъэлъапіэ Урысейм Мафіэсым пэщіэтынымкіэ и Іуэхущіапіэм и махуэр. Ар къызэрызэрагъэпэщрэ илъэс 373-рэ. абы и къудамэ КъБР-м зэрыщыІэрэ дэт лицей №7-м и 7-нэ классым щеджэ илъэси 188-рэ ирокъу мы гъэм. А махуэхэм хуэгъэпсауэ нэхъ пасэу ира- хыхьэ Прималкинскэ къуажэм и курыт гъэкіуэкіащ сабий творчествэмкіэ республикэ зэпеуэ. Абы шытекІуахэмрэ къыхэжанык ахэмрэ иджыблагъэ шагъэлъэпІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым мафізсым пэщіэт-къегъэлакіуэ іуэху-

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ и къызэгъэпэщакІуэщ Къэбэрдей-Балъкъэрым мафІэс-къегъэлакіуэ іуэхущіапіэр, Урысейм и МЧС-м и Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щыІэр, КъБР-м ЕгъэджэныгъэмкІэ, щІэныгъэмрэ щІалэгъуалэм я ІуэхухэмкІэ и министерствэр, МафІэсым пэщІэтынымкІэ урысейпсо зэгухьэныгъэм и республикэ къудамэм и Налшык къалэ ІэнатІэр. Пресс-ІуэхущІапІэм и унафэщІ Сэбан Арсен зэрыжиlащи, зэпеуэмкlэ я мурадыр мафlэсым зэрызыщахъумэн хуейр ныбжьыщІэхэм къагурыгъэ уэнырщ, абы теухуа Іуэхухэм егъэджакІуэхэри сабийхэри къыхэшэнырщ, а Іэщіагъэм и мыхьэнэм щіэблэр щыгъэгъуэзэнырщ.

КъэпщытакІуэ гупым хэтхэм ІэдакъэщІэкІ нэхъыфІу щырыщ къыхахащ «МафІэс шынагъуэншагъэр сабийхэм я нэкІэ» (1 - 4-нэ классхэм щеджэхэм), «Мафіэсгъзункіыфіыр ліыхъужьхэм я ізщіагъэщ!» (5 - 8-нэ классхэм щеджэхэм)

унэтІыныгъэхэм. «МафІэс шынагъуэншагъэр сабийхэм я нэкІэ» зэпеуэм бжьыпэр щиубыдащ Бахъсэн къалэм дэт курыт еджапІэ №3-м и езанэ «а» классым щІэс Чыржын Къантемыр. ЕтІуанэ увыпІэр къихьащ Лэскэн районым хыхьэ Хьэтуей къуажэм дэт курыт еджапІэм и епліанэ классым щеджэ гъэм щіалэхэр дегъэхьэхынымкіи, абы Хьэщіэлі Мухьэмэд. Ещанэ увыпіэр лъы- ирилажьэхэм я пщіэр іэтынымкіи мыхьэсащ Аруан районым хыхьэ Джэрмэншык нэшхуэ зэра эр. къуажэм и курыт еджапІэм и 4-нэ «в»

«МафІэсгъэункІыфІыр ліыхъужьхэм я ІэшІагъэш!» зэхьэзэхуэм шытекІуаш Май районым хыхьэ Новоивановскэ къуажэм Снигирёвэ Варварэ. Прохладнэ районым еджапІэм и 7-нэ «а» классым щІэс Ищенкэ Александрэ етІуанэ, Налшык къалэм и курыт еджапІэ №20-м и 6-нэ «в» классым и еджакіуэ Ян Даянэ ещанэ увыпіэхэр

Жюрим къыхихам нэмыщІ, ІуэхущІапІэм «ВКонтакте» социальнэ сетым щиІэ аккаунтым интернет ІэІэт щрагъэкІуэкІащ. Абы кърикІуахэмкІэ «ЦІыхухэм ягу нэхъ ирихьар» саугъэтыр къахьащ Дзэлыкъуэкъуажэм и курыт еджапІэм и 3-нэ классым щеджэ Емкъуж Аслъэнрэ Нарткъалэ дэт курыт еджапІ́э №2-м и 5-нэ «г» классым щеджэ Нэгъуей Данэрэ.

Апхуэдэуи мафІэсым пэщІэтыным теухуа зэпеуэм жыджэру зэрыхэтам папщІэ саугъэт щхьэхуэхэр иратащ Новоивановскэ къуажэм дэт лицей №7-м и 4-нэ классым щІэс Дергуновэ Софьерэ Лэскэн районым хыхьэ Лэскэн ЕтІуанэ къуажэм дэт курыт еджапІэм и 4-нэ классым и еджакІуэ Къагъырмэс Аланрэ.

Сабий творчествэмкІэ зэпеуэм щытекІуахэмрэ къыхэжаныкІахэмрэ иратащ дипломхэр, щІыхь тхылъхэр, саугъэт лъапіэхэр.

МафІэсым пэщІэт-къегъэлакІуэ къулыкъущіапіэм и унафэщі Къардэн Анзор зэхьэзэхуэм кърикіуахэр къыщызэщіикъуэжым къыхигъэщащ Іуэху щхьэпэ зэрырагъэкіуэкіар, апхуэдэ зэпеуэхэм я фіыгъэкіэ мафіэсым зэрызыщыхъумапхъэм школакіуэхэм нэхъыфіу хащіыкіыным сэбэп зэрыхуэхъум и мызакъуэу, сабийхэм я зэранкіэ къэхъу мафіэсхэри гъэмэщіэнымрэ мафіэсгъэўнкіыфі іэщіа-

УЭРДОКЪУЭ Женя

Къэрал кіуэці іуэхухэмкіэ органхэмрэ къэралкіуэціыдзэхэмрэ я ветеранхэм я Къэбэрдей-Балъкъэр советым хъыбар фегъащІэ прапорщик нэхъыжьу милицэм къыхэкlыжа, ветеран зэгухьэныгъэм жыджэру хэлэжьыхьа **Тхьэгущlокъуэ Музариф** Музарин и къуэр дунейм зэрехыжар икІи и Іыхьлыхэмрэ благъэхэмрэ яхуогузавэ.

Бжыгъэхэм я бзэкІэ

•2050 гъэм ирихьэлІэу Евросоюзым щыпсэухэм я процент 20-р муслъымэну щытынущ. Абыхэм я нэхъыбэр Нидерландхэм, Великобританием, Испанием щыІэнущ. Муслъымэнхэм я бжыгъэр Евросоюзым щІыщыхэхъуэнум и щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэщ абы хыхьэ къэралхэм ліэщіыгъуэ блэкіам и 50 - 70 гъэхэм Іэпхъуахэм я унагъуэхэм куэд къызэрыщалъхур. Европейхэм я деж ар щехуэх зэпытщ икІи мыгувэу игъащІэ лъандэрэ щыпсэуахэр языныкъуэ къалэ инхэм къэІэпхъуахэм нэхърэ нэхъ мащІэ щыхъунущ. Япэу ар къыщыщіыну хуагъэфащэ Инджылызым инагъкіэ етІуанэу щыщыт Бирмингем.

• Мобильнэ телефону пащ ахэм я бжыгъэр нэгъабэ меларди 3,9-рэ хъууэ щытащ. ЕтІанэгъэ меларди 4,4-м щІигъунущ.

•Урыс мелуан 1,3-рэ иджыпсту хамэ къэралхэм щопсэу. Псори зэхэту иужьрей илъэс 50-м къриубыдэу Урысейр ди хэкуэгъу мелуан 20-м ябгынащ. Ахэр нэхъыбэу Іэпхъуащ Германием - процент 30-р, Алыджым - проценти 5,3-р, США-м - проценти 2,3-р.

Дуней псом и экономикэм и щІэгъэкъуэн долларым и мыхьэнэр хэпщІыкІыу йохуэх. Щыхьэту урикъунщ абы и уасэр мазаем елъытауэ Урысей Федерацэм нэхъ пуд зэрыщыхъуамрэ къэрал зыбжанэ я ахъшэхэмк і э сату зэращіыліэну зэрызэгуры Іуамрэ.

ПСАЛЪЭМАКЪ псори къыщІежьауэ къалъытэр США-м и ахъшэ политикэрщ. Кризисым пэщІэтыфын папщІэ абы доллархэр куэду тридзэ хъуащ икІи и мыхьэнэр иригъэхуэхащ. КъищынэмыщІауэ, Америкэм и Штат Зэгуэтхэр щІыхуэм щІигъэнащ. Абы телъыр мыгувэу къилэжьым ебэкІынущ.

Долларым и щытыкіэмкіэ хэкІыпІэхэр мыарэзыхэм Къапщтэмэ, къалъыхъуэ. экономикэ и лъэныкъуэкІэ псынщІэу зызыужь Китайм езым и юаныр хамэ къэрал валютэу къигъэсэбыпыну хущІокъу.

Урысей Федерацэм и ри долларыр екіуэтэкіын дэ мыхьэнэ зэриіэфынур. зэрыхуейр куэд щІауэ къыхегъэщ. Абы къызэрилъы- щызекІуэ хабзэхэр абы зэшІыпхъэш. властхэм мызэ-мыт зэп- ассоциацэм и президент тай юанырщ.

Долларыр ягъэк**І**уэдыжыну?

Президент Путин Владими- хагъэјукјаш рублым апхуэ-

Мамонтов Алексей. - Къэнэжар зыщ: ди экономикэм и - Нэхъапэм ди къэралым зыужьыныгъэр сырьем и уасэм быдэу зэрепхарщ. тэмкіэ, нэгъуэщі дунейпсо ран хуэхъуу щытамэ, иджы Абы къыхэкіыу, долларым тегъэщіапіэ ахэр щыіэжкъым, - жеіэ къыдэкіуэу дунейпсо валю-Урысейм и Мэзкуу и дунейпсо валютэ тэ хъуфыну Іэмал зиІэр ки-

«Махуэкум» и къыдэкlыгъуэр зыгъэхьэзырар ЖЫЛАСЭ Замирщ.

Театр

дактор нэхъыщхьэ Къаны-

къуэ Заринэ и пьесэм къытращІыкІа «Унащхьэ» спектаклыр. Абы щыджэ-

гуар адыгэбзэр, адыгэ хаб-

зэр, щэнхабзэр хъумэным

зи лэжьыгъэр теухуа «Адыгэ дуней» лъэпкъ

фондым къызэригъэпэща

театр-студием хэтхэрш. Ар

зыгъэувар Горький Мак-

сим и ціэр зезыхьэ Урыс къэрал драмэ театрым и артист, режиссёр щІалэ Къанкъул Ислъамщ.

ГУР ХЭЗЫГЪАХЪУЭТ, удэ-

зыхьэхт анэдэлъхубзэр зы-

гъэшэрыуэ адыгэ щалэ-

гъуалэ лъэпкъ театрым и

укІэлъыплъыныр. Мыр я япэ

лэжьыгъэми, илъэс 15 - 16

зи ныбжь щ алэхэмрэ хъы-

атр утыкум щыджэгуащ,

ахэр зыхэт студиер къызэ-

зэрыщыджэгум

«Сыринэ»

утыкум

ныбжьыщІэ

ДифІ догъэлъапІэ

Хъыбар гуапэ

Зи зъащіэр макъамэм щхьэцзыхь хцэзыщ а

Темыркъан Борис къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу

Виолончелист-композитор Темыркъан Борис макъамэм и щэхухэр нэхъ зыхищІэху, дирижёр башыр къищтэну нэхъ хуей хъурт. Орджоникидзе (иджы Владикавказ) къалэм Гъуазджэхэм щыхурагъаджэу дэт училищэм, иужькіэ Саратов консерваторэм щыщіэсами, ар хэтащ симфоние оркестрхэм. Абыхэм зыщрихьэл а музыкант ц эры уэхэмрэ дирижёрхэмрэ мыхьэнэшхуэ я ащ игъащ э псок э хуэлэжьэну дирижёр гъуазджэр къыхихынымкІэ

ТВОРЧЕСКЭ лІыгъэшхуэ хэлъын хуейт Борис абы щхьэкіэ, сыту жыпіэмэ, а зэманым ирихьэл эу и къуэш нэхъыш э Юрэ дуней псом къыщацІыху дирижёр Іэзэ хъуакІэт. Тегушхуащ икІи къэпцІакъым. Абы и фіыгъэкіэ дэ диіэ хъуащ классик гъуэзэджэхэм, иджырей, ди лъэпкъ композиторхэм я Іэдакъэщіэкі купщіафіэхэр щыІу концерт программэ инхэр езыгъэкіуэкіыф музыкант телъыджэ.
Темыркъан Борис 1937 гъэм мэлыжьы-

хьым и 6-м Зэрэгъыж къуажэм къыщалъхуащ. Борис макъамэр нэІуасэ хуэхъуауэ жыпІэ хъунущ 1946 гъэм. Къэбэрдей уэрамым тет сабий садым духовой оркестрым и макъ къыщІэІукІырт. А пщыхьэщхьэ концертхэмрэ оркестрым и репетицэхэмрэ зэпымыууэ щ Іэст макъамэр ф Іышэу зылъагъу щІалэ цІыкІуитІ - Темыркъан зэкъуэшхэу Борисрэ Юрэрэ. Сабийхэм гу къалъитащ скрипач, оркестрым хэт, музыкэ школым щезыгъаджэ Дашков Валерий. Абы и фІыгъэкІэ 1946 гъэм и шышхьэују мазэм щалэ ціыкіухэр музыкальнэ школым щІэтІысхьащ.

Ар япэу утыку ихьащ 1951 гъэм фокlадэм и 1-м. Къэбэрдей драмэ театрым щекlуэкlырт концерт, ди республикэм и автономиер илъэс 30 зэрырикъум теухуауэ. Абы хэтт гъуазджэм и лэжьакіуэ ціэрыіуэхэр, художественнэ самодеятельностхэр, Налшык и музыкальнэ школ №1-м щеджэхэр. Зыр адрейм кІэлъыкІуэу утыкум къихьащ концертым хэтхэр. Абыхэм ящІыгъут музыкант ціыкіуищ, ціыхубэ макъамэр и лъабжьэу музыкальнэ Іэмэпсымэхэм папщІэ Шейблер Трувор итха «Нэкъуэлэн» пьесэр зыгъэзэщ ахэр. Ахэр Темыркъан Юрэ (шыкІэпшынэ), Темыркъан Борис (виолончель), Барсокъуэ Еленэ (фортепианэ) сымэт. Апхуэдэу музыкэ лъагэм абыхэм хачат япэ лъэбакъуэхэр.

ЕджапІэр къауха иужь, Борис Владикав-казрэ Саратоврэ, Юрэ - Ленинград щеджащ. ЩІэныгъэ нэхъыщхьэ зригъэгъуэтри, Борис Налшык къигъэзэжащ, оркестрым виолончелисту хэтащ, дирижёрынымрэ композицэмрэ ерыщу зыхуигъэсащ.

1970 гъэхэм я кум Борис Ленинград кІуащ и щІэныгъэм хигъэхъуэн папщІэ, Оперэмрэ балетымкіэ Театр ціыкіум и дирижёрстажёру щытащ. Темыркъаныр оркестрым и дирижёру а зэманым къриубыдэу, а Іуэхушапіэм щагъэуващ балет, мюзикл, оперэ зыбжанэ. Къэнэну къыхуагъэлъэгъуами. Борис идакъым: «Ленинград и оперэ театрхэм я дежкіэ Темыркъан дирижёрхэр мы-- жијэри Мариинскэ театрым и дирижёр нэхъыщхьэт

Темыркъан Борис Налшык къигъэзэжащ, илъэс зыбжанэкІэ Музыкэ театрым щылэжьащ. КъБР-м и симфоние оркестрым и гъусэу ар япэ дыдэ утыку къихьащ 1975 гъэм мэлыжьыхьым и 13-м. Зэман дэкіри, Борис купщіафіэхэмкіэ абы илъэс куэдкіэ дигъэщІэх-щІэхыурэ ирагъэблагъэу хуежьащ Урысейм, Армением, Украинэм, Санкт-Петербург, нэгъуэщІ щІыпІэхэми я оркестр-

Къэбэрдей-Балъкъэрым и композитор-

хэм я симфоние лэжьыгъэхэм набдзэгубдзаплъзу кізлъыплъырт Борис. И концертхэм абы щригъэгъэзэщ ащ Балэ Мухьэдин, Къардэн Хьэсэн, ХьэІупэ ДжэбрэІил, Къэзан Аслъэнджэрий, Молэ Владимир, Даур Аслъэн, Блай Тамарэ сымэ я ІэдакъэщІэкІ

Утыку кърихьэ лэжьыгъэхэр егугъуу къызэрыхихым, абыхэм я купщІэр нэсу къызэрыгурыІуэм Борис зи пашэ гупым я пшыхьхэр гукъинэж ящІырт. Абы артистым и теплъэ уардэмрэ узыІэпызышэ и гуфІэкІэмрэ хэплъхьэжмэ, утыкум къыдитхэр Іуэхум тригъэгушхуэрт, концертым еплъхэр итхьэкъурт. ПщІэшхуэ къэзылэжь музыкантым игъэлъапІэрт цІыхухэм кърагъэз дзыхьыр.

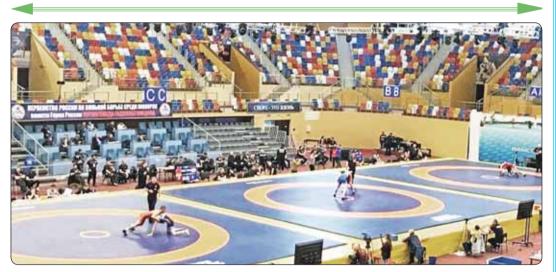
Дирижёр ІэщІагъэм къыдэкІуэу ар икІи композитор гъэщІэгъуэнт. Абы и къалэмыпэм къыщІэкІащ макъамэ Іэмэпсымэхэм, симфоние оркестрым папщІэ тхыгъэшхуэхэр (каприччио, токкатэ, кантатэ, сюитэ, пьесэ, н.къ.), макъ лІэужьыгъуэ щхьэхуэхэм, оркестрыр щІыгъуу, ягъэзэщІэным хуэгъэпса уэрэдхэр.

Къыхэгъэщыпхъэщ ди лъэпкъ макъамэм гулъытэ хэха Борис хуищІу зэрыщытар. Къэбэрдей-Балъкъэрым и композиторхэм я ІэдакъэщІэкІхэмкІэ зэхэгъэува концертхэр ишэурэ абы концертхэр щитат Черкесск, Мейкъуапэ, Карачаевск, Мэхъэчкъалэ, Кавказым и нэгъуэщІ къалэ куэдми. Мызэмыт Тэу ди композиторхэм я произведенэхэр шигъэ Туащ Москваи - «Россия» концерт пэшым, Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и залышхуэм, Чайковскэм и цІэр зезыхьэ концерт гъэлъэгъуапІэм.

Темыркъан Борис щытащ КъБР-м щэнхабзэмкІэ и министру, ди республикэм и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэу. Абы и гуащІэдэкІыр гулъытэншэ хъуакъым. И емызэшыж лэжьыгъэм къыпэкІуэу къыхуагъэфэщэгъащ Лъэпкъхэм я Зэныбжьэгъугъэ орденыр, «Урысей Федерацэм щІыхь зиlэ и артист», «Урысей Федерацэм и цlыхубэ артист» цlэ лъапlэхэр. Къалмыкъ макъамор утыку къихьоным зорыхольюбы хьам папщіэ, ар а республикэм и ціыхубэ артист ящІат. Борис КъБР-м и Къэрал саугъэтри къратащ.

Темыркъан Борис хэлъхьэныгъэшхуэ хуищащ ди лъэпкъ профессиональнэ музыкэм. И дирижёр Іэзагъэмрэ и произведенэ гуфІащ. Езыр нобэ къытхэмытыжми, и ІэдакъэщІэкІхэр куэд дыдэрэ зэрыІунум, езыри зэращымыгъупщэнум шэч хэлъкъым.

ИСТЭПАН Залинэ.

Фэеплъ зэхьэзэхуэ

Дагъыстэным и Каспийск къалэм дэт фэеплъ зэхьэзэхүэм и домбеякъ медалыр Алиев Алий и цІэр зезыхьэ спортым и уардэүнэм щекіуэкіащ бэнэкіэ хуитымкіэ зи ныбжьыр илъэс 19 - 20-хэм итхэм я урысейпсо зэхьэзэхуэ. Ар фэеплъ хуащащ Урысей Федерацэм и Лыхъужь Гаджимагомедов Нурмагомед. Абы хэтащ къэралым и щіыналъэ куэдым къикіа спортсмен 200-м нэблагъэ.

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэрым щыщ бэнакіуэ щІалэщІэ Жылэтеж Ахьмэд зи хьэлъагъыр килограмм 70-м нэблагъэхэм я зэхьэзэхуэм и финалым и Іыхьэ пліанэм къыщыхигъэщащ иужькіэ пашэныгъэр зыубыда Якутием щыщ Свинобоев Станислав. КъыкІэлъыкІуэ зэпэщІэтыныгъитІым, 11:0рэ 9:1-уэ шэч къызытумыхьэн текТуэныгъэхэр щызыІэрызыгъэхьа ди лъэпкъэгъум

къихьащ.

Фигу къэдгъэкІыжынщи, къалэн щхьэхуэ Украинэм щызыгъэзащІэ лейтенант нэхъыжь Гаджимагомедов Нурмагомед и гупыр куэдкіэ къефіэкі Украинэм Іэщэкіэ ЗэщІзузэда и Къарухэм къаухъуреихьауэ щытащ. УІэгъэ хьэлъэ хъуа офицер хахуэм и ротэм и унафэ щІыныр къигъэнакъым. Бийм къиухъуреихьа нэужь, гранатэкІэ ахэр игъусэу зыкъигъэуэжащ.

Урысей Федерацэм и Президентым и УнафэкІэ мы гъэм гъатхэпэм и 3-м и дзэ къулыкъур щигъэзащІэм зэрихьа лІыгъэмрэ хахуагъэмрэ къыхэкІыу Гаджимагомедов Нурмагомед «УФ-м и ЛІыхъужь» цІэр къыхуагъэфэщащ.

КЪЭХЪУН Бэч.

ціэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым япэу щагъэльэгъуащ драматург, усакіуэ, «Жан» зэгухьэныгъэм и унафэщі, «Горянка» журналым и ро «Горянка» журналым и ре-

джэбзхэмрэ тегушхуауэ тесыпІэншэу куэд къэнауэ. Пьесэр зытха Къаныкъуэ Заринэ фІыуэ зыщигъэгъуэрызэТуахрэ илъэс ныкъуэ защ иджырей ныбжыыфіэкіа мыхъуми. Утыкум и щіэхэм я дунейм. Лэжьы-Сэралъп Мадинэщ. Къыжы-

хьэлІэ зэІумыбзхэрщ, Іуэхур плъыжьу щыпхышащ. Гузэ- лым ди гъащІэр епхауэ дыщекіуэкіыр дращіейуэ на- вэгъуэр къызэрыхъуар езы мыгъэсу къагъэнэжа унэ зэтет бгынэжахэм ящыщ зым и унащхьэрщ. Ар еджакІуэтеплъэр екlyy къызэзыгъэ- гъэм лъабжьэ хуэхъуар ща- хэм я зэхуэзапа, зэпсэлъапэщар сурэтыщі-модельер лэгъуалэм я гъащіэрщ, я піэ, нэгу зегъэужьыпіэ къузэхущытыкІэрщ, яку дэлъ дей мыхъуу, абы я классэ-Іапхъэщ спектаклым ціыху- гурыгъу-гурыщіэхэрщ, дэ- гъу Ясминэ къехуэхыу зэришхуэ зэрызэхуишэсар, тІы- зыхьэх Іуэхугъуэхэрш, зри- укіар лэжьыгъэм

ныбжьыщІэхэм зэхагъэкІыну зэгуроІуэри, унащхьэм щызэхуос. дихьэха зэныбжьэгъу хъыджэбэхэм зэрымыщіэкіэ ар «эфир занщіэм» ягъакіуэ. Абдеж Ясминэ хэт сыт хуэдэу хущытами щытопсэлъыхь, дэтхэнэ зым и хьэлшанеш наІуэ къышохъу. Апхуэдэу

> псори щыгъуазэ мэхъу... Псом хуэмыдэу лэжьы-гъэм ІупщІу къыщыгъэ-лъэгъуащ языныкъуэ щІалэгъуалэр социальнэ сайтхэм дахьэх къудей мыхъуу, «сымаджэ» ирихъупаи зэрахэтыр. Инстаграм сайтым итхьэкъуа ныбжьыщІэхэр спектаклым зэрызригъэплъыжам шэч хэлъ-

хъыджэбз цІыкІур унащ-

хьэм къехуэха зэрыхъуам

Инстаграмым

«зэрымыщІэкІэ»

- ЕджапІэ дыщыщІэса зэманымрэ нобэрэ зэхъуэкІыныгъэшхуэхэр къэхъуащ, иджырей технологиехэр, социальнэ сайтхэр ди гъащіэм къыгуэхыпіэ имыіэу къыхыхьэри. Псори дызэныбжьэгъуу, дызэрылъы-

къыщІекІуэкІари жиІаш Къаныкъуэ Заринэ. - Тхылъ деджэну тфіэфіт,

лэжьыгъэм иджырей щІалэгъуалэр зыщІигъэгупсысыжынкій хъунщ. Спектакль нэужьым пьесэр зи Іэдакъэ къыщІэкІа Къаныкъуэ Заринэ, ар зыгъзува Къанкъул Ислъам, абы щыджэгуа артист ныбжьыщіэхэр яіущіащ журналистхэмрэ театреплъхэмрэ. Абыхэм Іэмал яІащ я уп-

уэрэдыр ди хамэтэкъым,

щІыпІэ дахэхэм зыплъыхьа-

кІуэ дыкІуэурэ зыдгъэ-

псэхурт. Хэт ищІэрэ, мы

щІэхэм я жэуап зэхахыну. «Сыринэ» ныбжьыщІэ театр-студиер, абы и режиссёр Къанкъул Ислъам, пьесэр зытха Къаныкъуэ Заринэ сымэ гугъэ уагъэщ щІэблэм анэдэлъхубзэм я гупэр хуагъэзэжынымкІэ ящхьэпэну, адыгэ театрыр щіалэгъуалэ кіуапіэ хъужыным яхузэфІэкІ хэлъхьэныгъэ хуащТыну.

ТЕКІУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр Къарей Элинэ *трихащ*.

Хьэпэ Заур Мэзкуу и «Локомотив»-м и тренер нэхъыщхьэщ

Урысей Федерацэм футболым- цІэр зезыхьэ футбол школ кіэ и премьер-лигэм ехъуліэныгъэкІэ щыджэгу Мэзкуу и «Локомотив»-м и тренер нэхъыщхьэу вэсэмахуэ ягъэуващ щыщІидзам и ныбжьыр ди лъахэгъу адыгэ щалэ Хьэпэ 3ayp.

«ЛОКОМОТИВ»-м и генеральнэ директор Цорн Томас тренер нэхъыщхьэу Хьэпэр щ агъэувам и щхьэусыгъуэм шытепсэлъыхьым жиlащ ар 2016 гъэм къыщышlэдзауэ зэпыу имыІзу тренер гупым зэрахэтыр икіи сыт щыгъуи фіы зыкъызэригъэлъэгъуар. дыдэу КъищынэмыщІауэ, къыхигъэщащ Заур клубым и щалэгъуалэм иджыри къэс зэрадэлэжьар икІи дяпэкіэ ахэр тегъэщіэн зэрашІынумкІэ сэбэп зэрыхъунур.

Хьэпэ Заур тренер нэхъыщхьэу зэрагъэувар икъукіэ фіэзахуэщ абы и гъэсакіуэу щыта икіи «Локомотив»-м тхьэпэлъытэу щаІэ Сёмин Юрэ. «Заур а къулыкъур зэрыхуагъэфэщар фІы дыдэщ икІи захуагъэщ, - жиlащ тренер цlэрыІуэм. - Ар гъуащхьэтет гъуэзэджэуи щытащ, мызэ-мытІзу къэралым и чемпиони хъуащ, ди гъусэуи Владикавказ и «Алания»-ми хэту. Урысей Федерацэм и чемпионатым дыщытекІуахэми кубокхэр къыщытхьами тренер гупым къытхэтащ. Хьэпэм Іэзагъ ин икІи къулей бгъэдэлъщ. Ар цІыху захуэщ. А псом ищІыІужращи, зыпэрыт Іэнатіэм хуэіэйжьш икіи хуэпэжщ. Апхуэдэ профессионал нэсхэращ лэжьэн хуейр. ЕхъулІэныгъэ инхэр иІэну сохъуэхъу!».

Фигу къэдгъэкІыжынщи, гъуащхьэтет ціэрыіуэ Хьэпэ Заур фіэкіа Къэбэрдей-Балъкъэрым нэгъуэщТ зы футболисти къихъуакъым командэ зэмылІэужьыгъуищым яхэту къэралитым пліэнейрэ я чемпион хъуауэ. Іэпщэ Александр и

хэхам и гъэсэн а щІалэр япэ дыдэу Налшык и «Спартак»-м щыджэгун иджыри илъэс пщыкІуий хъуатэкъым: 1981 гъэм Ставрополь «Динамо»-м щыІущІэну кІуауэ ди командэм и гъуащхьэтет Кокорин Николай сымаджэ хъуащ икіи икіэщіыпіэкіэ ар хъуэжын хуейти, Хьэпэ

Джэгум щІидзэри, дакъикъибл дэкlaуэ арат Заур топ къыщыхудагъэкіам. Щіэдзапіэр узэмыхъуэпсэнт. АрщхьэкІэ гъуащхьэтет щіалэщіэм къыдэджэгу нэхъыжьы-Іуэхэу Бэч Русланрэ Наурыз Басиррэ къыбгъэдыхьэри, къыжраlащ къэхъуаишхуэ зэрыщымыІэр икіи, адэкіэ нэхъ тегушхуауэ гъуэм дэтмэ, псори

Заур гъуэм дагъэуващ.

тэмэм зэрыхъунур. Апхуэдэуи къыщІэкІащ - джэгур зэрытемыгъэкІуауэ, 2:2-уэ, иухащ, Заури тренерхэм я щытхъу къилэжьащ.

Дзэм ираджэхүкіэ Хьэпэр Налшык и «Спартак»-м и гъуащхьэтету щытащ. И чэзур къыщысым армэм дашри, Дон Іус Ростов и СКА-м хагъэхьащ. ИужькІэ къигъэзэжри, Къэбэрдей-Балъкъэрым и щІыхьыр ихъумащ.

Зи зэфіэкіыр лъагэ адыгэ щіалэщІэр 1986 гъэм Мэзкуу и «Спартак»-м ирагъэблэгъащ. КъыкІэлъыкІуэу, Ярославль и «Шинник»-м хэтащ. 1989 - 1990 гъэхэм Тбилиси и «Динамо»-м и гъуэм дэтащ икІи Куржым и чемпионатым и дыщэ медалхэр къихьащ.

Хьэпэ Заур и вагъуэр нуру щыблар Владикавказ и «Спартак-Алания»-м щыджэгуа 1991 - 1999

1995 гъэм ар Урысей Федерацэм и чемпион хъуащ, 1992, 1996 гъэхэм дыжьын медалхэр зыІэригъэхьащ. Ар щыщ хъуащ къэралым и гъуащхьэтет нэхъыфІхэм икІи Урысей Федерацэм и командэ къыхэхам 1994 гъэм хагъэхьащ.

2000 гъэхэм и пэщІэдзэм Хьэпэ Заур Мэзкуу Іэпхъуащ. Ар ирагъэблэгъащ абы и «Локомотив»-м щыджэгуну икІи илъэс зыбжанэкІэ зыхэта командэ цІэрыІуэм аргуэру тІэунейрэ къэралым и чемпион щыхъуащ, Урысей Федерацэм и кубокыр къихьащ.

Урысей Федерацэм и командэ къыхэхам щригъэкІуэкІа зэІущІи 4 къищынэмыщІауэ, Хьэпэр Чемпионхэм я лигэм, УЕФА-м и Кубокым щІэбэнащ. Абыхэм Европэм и ко-

мандэ лъэщхэм ехъуліэныгъэкіэ щапэщіэтащ. Ди къэралым и футболист нэхъыф 133-м Заур щэнейрэ

хабжащ. Топ джэгуныр иуха иужькІэ «Локомотив»-м и тренер хъуащ, Пермь и «Амкар»-м, Мэхъэчкъалэ и «Анжи»-м, «Спартак-Налшыкым»

я гъуащхьэтетхэр игъэсащ. Хьэпэ Заур и сабиигъуэм щыщ Іыхьэ гуэрхэр ди редакцэм щигъэкІуащ. Абы и анэ ТІэш (Хьэпэ) Анинкэ (и ахърэтыр нэху Тхьэм ищІ!) адыгэ газетым и корректору илъэс куэдкіэ лэжьащ икіи къызыхуигъэнэн щыщымыІэм и деж и къуэ ціыкіур «здигъэіэпыкъуну»

къыщыздишэ щыІэт. Адыгэм и щІыхьыр ди къэралым, дунейм и щІыпІэ куэдым Хьэпэ Заур щиІэтащ. Иужь илъэсхэм ар Мэзкуу и «Локомотив»-м и гъуащхьэтетхэм я тренеращ. А командэ ціэрыіуэм хэту ехъуліэныгъэ куэд иащ. Дохъуэхъу иджыри илъэс куэдкіэ и ціэр фіыкіэ къраіуэу утыку итыну, и щхьэгъусэ Терезэ узыншэу къыкъуэту я бынхэу Лаурэрэ Артуррэ я насып ялъагъуну.

«Локомотив»-м и унафэшІхэм фІыщІэ яхузощІ дзыхь къызэрысхуащам папщіэ. Сэ фіыуэ соціыху ди футболистхэр, абыхэм сыт щыгъуи илъэс куэд щауэ срагъусэщ икІи яхузэфІэкІынур сощІэ. Си япэ ита Комппер Марвинрэ сэрэ дызэгъусэу адэкІи дылэжьэну сфІэигъуэщ. Абы дэрэ топджэгум худиІэ еплъыкіэхэр зыкъомкіэ зэтохуэ. Сэри, къыздыщІыгъу тренер гупми тлъэк къэдгъэнэнукъым ди командэм удэзыхьэх, фІагъ лъагэ зиІэ футбол къигъэлъэгъуэн, къыддэщіхэм абыкіэ дэрэжэгъуэ еттын папщіэ, - жиіащ Хьэпэ Заур и къулыкъущІэм теухуауэ журналистхэм щепсалъэм.

Сыт щыгъуи и псалъэм тебгъуэтэж ди лъахэгъур дяпэкІи абы зэрытетынум шэч хэлъкъым. «Локомотив»-м и тренер Хьэпэ Заур и япэ гъэхутэныгъэ хъунущ мэлыжьыхьым и 10-м Дон Іус Ростов щригъэкіуэкіыну зэіущіэр. А махуэм ди лъахэгъур зи пашэ гупыр дэджэгунущ Урысей Федерацэм и командэ къыхэхамрэ «Ростов» командэмрэ я тренер нэхъыщхьэ Карпин Валерэ и гъэсэнхэм.

ХЬЭТАУ Ислъам

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, шамешеахШ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ,

Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкIэ-42-57-59; шэнхабзэмкIэ-42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэк ак Гуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-75-78,

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту шыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Гэныгъэхэмк Гэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ (1, 2-нэ нап.), Щоджэн Заирэ (3, 4-нэ нап.), корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу Елмэс ФатІимэ. КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, сурэтхэм елэжьар Бицу

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.027 ● Заказ №672